

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра інформаційної та соціокультурної діяльності

ВАВРИКОВИЧ Катерина Святославівна

Інформаційне забезпечення роботи секретаря

**Державної фіскальної служби/ Information support of the secretary's work at the State
Fiscal Service**

спеціальність: 029 – Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

освітньо-професійна програма – Документознавство та інформаційна діяльність

Кваліфікаційна робота

Виконала: студентка групи
ДІДМ-21 К.С. Ваврикович

Науковий керівник:
к.е.н., доцент
К.З. Возьний

Кваліфікаційну роботу допущено до захисту:

«___» _____ 20__р.

Завідувач кафедри

_____ Л. І. Біловус

ТЕРНОПІЛЬ – 2020

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В ДЕРЖАВНІЙ УСТАНОВІ.....	7
1.1 Державна інформаційна політика в діяльності органів Державної фіскальної служби України.....	7
1.2 Інформаційні ресурси в діяльності органів Державної фіскальної служби України.....	14
Висновок до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. ЗАСОБИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....	29
2.1. Інформаційні послуги як засіб забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби.....	29
2.2. Адміністративно-правовий захист інформації, що використовується в діяльності органів Державної фіскальної служби України.....	48
Висновок до розділу 2.....	59
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ.....	61
3.1 Зарубіжний досвід інформаційного забезпечення фіскальних органів.....	61
3.2. Перспективи розвитку інформаційного забезпечення діяльності органів Державної фіскальної служби України.....	71
Висновок до розділу 3.....	76
ВИСНОВКИ.....	78
Список використаних джерел.....	80

ВСТУП

Вагомою умовою розвитку та існування незалежної держави є інформаційна діяльність органів державної влади. З ціллю задоволення цих потреб державні органи створюють інформаційні мережі, системи, служби, банки й бази даних. Сьогодні, у зв'язку з цим, у Державній фіскальній службі України (далі – ДФС) відбувається і процес перебудови усєї інформаційної системи органа. У зазначених межах перетворень створюються та розробляються стратегічні вектори розвитку ДФС, які ґрунтуються на провідних принципах її діяльності – адміністрування зборів, податків, ЄСВ та митних податків, сприяння підприємницької діяльності та міжнародної торгівлі, надання усім платникам якісних послуг. Враховуючи вимоги сучасного світу та потреби платників податків в он-лайн системах, інформаційні інфраструктури та технології визнанні головними напрямками розвитку ДФС, які реалізовується за рахунок створення та розбудови стабільної, захищеної та сучасної ІТ-інфраструктури, а також за допомогою автоматизованих внутрішніх процедур ДФС та розвиток митної служби.

Відповідно до Звіту ДФС України за 2019 рік для покращення показників нашої держави у рейтингу Світового банку «DoingBusiness» ДФС України запроваджено ряд заходів, удосконалення митних процедур, модернізацію електронних сервісів, оптимізація звітності, це все створено за для комфортних умов платників податків. У 2017 році було створено інформаційно-телекомунікаційну систему «Електронний кабінет», у ній практично на 100% забезпечено функціонування сервісів для юридичних осіб – платників спрощеної системи оподаткування та платників ПДВ, також в ній реалізується повний спектр сервісів для платників податків. Також, впроваджено Єдину базу індивідуальних податкових консультацій, які надаються у письмовому вигляді, користуватися нею можна на офіційному веб-порталі ДФС України через електронний сервіс «Електронний кабінет» безплатно та вільно. На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 22 листопада 2017 р. №878 доопрацьовані програмно-інформаційні комплекси, які задіяні в системі «Єдине вікно», для проведення та підготовки надалі тестування всіх механізмів

Інформаційної системи ДФС з метою їх майбутнього впровадження. Проте необхідно підмітити, що ці нововведення не зменшили впливу людського фактору на діяльність суб'єктів митних та податкових правовідносин і вимагають чергового вдосконалення.

Актуальність проблеми в теоретико-методологічному плані зумовлена її недостатньою розробленістю у вітчизняній адміністративній та інформаційній сфері. Окремі аспекти даної проблематики досліджувалися різними вченими досить довго. Тому, на формування висновків щодо окремих питань забезпечення інформаційної політики держави вплинули положення, викладені у працях учених, що спеціалізуються у сфері інформаційного права, а саме: О. А. Баранова, Б. А. Кормича, А. І. Марущака, І. Р. Березовської, О. В. Олійника, В. С. Цимбалюка, А. М. Новицького, І. В. Арістової, В. М. Глушкова, В. Ф.Опришка, Н. Б.Новицької, В. М. Брижка, І. М. Сопілко, Г. М. Линника, В. Г. Пилипчука, К. І. Белякова, М. Я. Швеця та ін..

Основою для дослідження інформаційної діяльності органів ДФС, інформаційної безпеки та формування нових відносин інформаційного суспільства стали роботи таких учених як: В. А. Ліпкана, О. В. Олійника, В. І. Мунтіяна, О. В. Сирового, В. М. Гейця, В. М. Поповича, В. І. Вернадського, М. В. Гордійчук, Н. С. Мороз, В. П. Семиноженка, В. М. Щербини та ін.

Мета наукового дослідження полягає у формулюванні на підставі аналізу теоретико-методологічних напрацювань, правозастосовної практики сутності та чинного законодавства України, генези й змісту адміністративно-правового інформаційного забезпечення діяльності органів ДФС України.

Для досягнення зазначеної мети були сформовані основні **завдання**:

- розкрито зміст державної інформаційної політики в діяльності органів ДФС України;
- висвітлено генезис адміністративно-правового регулювання напрямів реалізації державної інформаційної політики в діяльності органів ДФС України;
- з'ясовано зміст та характерні особливості інформаційних забезпечень за участю суб'єктів ДФС;

- розглянуто органи ДФС України як суб'єктів інформаційних правовідносин;
- визначено правовий режим інформації в діяльності органів ДФС України;
- виокремлено інформаційні ресурси в діяльності органів ДФС України;
- охарактеризовано інформаційні послуги як засіб забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України;
- обґрунтовано науково-методологічні підходи щодо вирішення проблем, пов'язаних із забезпеченням державної інформаційної політики в діяльності органів ДФС України;
- розглянуто позитивний досвід інформаційного забезпечення діяльності фіскальних органів в зарубіжних країнах та окреслити можливості його застосування в нашій державі, зокрема, у контексті реформування органів ДФС України;
- розкрито перспективи розвитку інформаційного забезпечення діяльності органів ДФС.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі забезпечення інформаційної діяльності державних органів.

Предметом дослідження є забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби.

Методи дослідження. Під час написання магістерської роботи використовувались загальнонаукові та спеціальні прийоми та методи дослідження, а саме: емпіричний (спостереження та порівняння), методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, методи структурування та оптимізації.

Нормативну основу дослідження склали Конституція України, чинне адміністративне та інформаційне законодавство, кодекси України, окремі норми, що регулюють відносини у дослідженні сфері. Нормативно-правові акти інших галузей права.

Наукова новизна: полягає в тому, що магістерська є монографічним дослідженням теоретичних і практичних проблем інформаційного забезпечення діяльності органів ДФС України. У науковій роботі обґрунтовано низку важливих питань практики реалізації інформаційної політики в органах ДФС України понять і положень.

Практичне значення одержаних результатів. Магістерська має теоретичний характер, висновки та пропозиції в ній становлять науковий і практичний інтерес та можуть бути використані у науково-дослідницькій діяльності та у навчальному процесі.

Апробація. Основні положення, висновки і результати дипломної роботи доповідалися й одержали позитивну оцінку на науковій міжнародній конференції, зокрема на: IV Міжнародній студентській науковій конференції «Правова система України в умовах європейської інтеграції: погляд студентської молоді» (м. Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет, 15 травня 2020).

Публікації. Ваврикович К.С. Роль інформації в управлінській діяльності органів ДФС. Правова система України в умовах європейської інтеграції: погляд студентської молоді: тези доп. IV міжнар. 6 студ. наук. конференції (15 травня 2020 р.). Тернопіль, 2020. С. 311-313.

Структура і обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг становить 87 сторінки, обсяг основної частини – 76 сторінок. Список використаних літературних джерел складається зі 80 джерел і займає 10 сторінки.

1. РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи забезпечення інформаційної політики в державній установі

1.1 Державна інформаційна політика в діяльності органів Державної фіскальної служби України

Враховуючи появу інформаційних програмних забезпечень та безупинний та швидкий розвиток інформаційних технологій – інформація стає фундаментальним економічним продуктом. Інформація відіграє головну роль у досягненні політичних, економічних та соціальних цілей життєдіяльності держави. ІКТ немало впливають на всі сфери життєдіяльності людей. Використання новітніх технологій є важливими фактором підвищення як національної, так і особистої конкурентоспроможності, поліпшує структуру економіки та сприяє прискореним темпам економічного зростання сучасної держави. Тому, все більше людей потребують використовувати нові можливості з ціллю оптимізації взаємодії з органами влади.

Аналізуючи чинне законодавство та праці науковців визначили, що головними напрямками інформаційної політики в діяльності органів ДФС України є:

- ефективного використання та забезпечення доступу платників податків до інформації;
- для чіткого виконання завдань та функцій, поставлених перед органами ДФС України, створення національних мереж і систем інформації;
- зміцнення фінансових, матеріально-технічних, організаційних, наукових і правових основ інформаційної діяльності органів ДФС України;
- сприяння постійному оновленню, створенню, зберіганню та збагаченню інформаційних ресурсів органів ДФС України;
- створення головної системи охорони інформації органів ДФС України;
- впровадження системи інформаційної взаємодії із Міністерством економіки, Міністерством фінансів України, Міністерством соціальної політики та праці України, Державним комітетом статистики України та Національним банком України, іншими відомствами та міністерствами.

Інформаційна політика органів ДФС України спрямована на задоволення інформаційних потреб як платників зборів та податків, так і самих органів, зокрема. Комплексне використання інформаційних ресурсів для досягнення цілей та завдань, поставлених перед цими органами, спрямоване на забезпечення високоефективної роботи як самих органів, так і кожного їх працівника, забезпечення зворотного зв'язку між ними та суспільством для спільного вирішення проблем, що існують у цій галузі, а також інформування широкої громадськості про особливості діяльності органів ДФС України, підвищення поваги до них у суспільстві та перехід від фіскального до служби обслуговування.

Однак зводити інформаційну політику тільки до надання інформаційних послуг населенню та регулювання інформаційної діяльності органів ДФС України неможливо. Інформаційна політика ДФС України як складова частина державного політичного процесу – це система, структура якої також обумовлена необхідністю забезпечення сталого розвитку митних і органів.

Під інформаційною політикою ДФС України необхідно розуміти стратегію управління інформаційними потоками суб'єктів реалізації державної інформаційної політики у митній та податковій сферах. Інформаційну політику органів ДФС України можна охарактеризувати як систему, орієнтовану на формування інформаційного простору у сфері оподаткування з урахуванням як її специфіки та загальної ресурсної бази, так і інституційних особливостей, і спрямована на формування його сталого розвитку.

У регуляторній сфері основна концепція інформаційної діяльності була сформульована в Законі України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ, який закріплював право громадян України на інформацію, закладав правові основи інформаційної діяльності та затвердив інформаційний суверенітет України та визначив правові форми міжнародного співробітництва в інформаційній сфері [34, с.35]. Відповідно до ст. 12 Закону інформаційна діяльність визначалась комплексом дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб юридичних осіб, громадян та держави. Слід зазначити, що на сьогодні це визначення не входило до чинної редакції Закону України

«Про інформацію». Законодавець обмежився лише фіксацією переліку його видів. Зокрема, ст. 9 встановлено, що основними видами інформаційної діяльності є збір, створення, отримання, використання, зберігання, захист та розповсюдження інформації [74. с.46].

Відзначимо, що в наукових джерелах немає єдиної думки про зміст інформаційної діяльності. Деякі вчені, наприклад А.І. Марущак [24, с.45], розуміють інформаційну діяльність як сукупність дій, запропонованих законодавцем в першій редакції Закону України «Про інформацію»; інші, навпаки, відстоюють власну думку по суті цього визначення. Таким чином, Л.П. Коваленко інтерпретує інформаційну діяльність через призму соціальної мети інформаційного закону, зазначаючи, що інформаційна активність характеризує напрямок необхідного впливу інформаційного закону на інформаційні відносини, тобто таке, без якого суспільство на даному етапі розвитку не може існувати (захист, регулювання, закріплення певного типу суспільних відносин) [28, с.12]. Видно, що такий підхід є помилковим, тому що: по-перше, таке трактування інформаційної діяльності безпосередньо залежить від того сенсу, який на даному етапі розвитку науки закладається в поняття інформаційного закону; по-друге, сама інтерпретація призводить до необхідності ототожнювати інформаційну діяльність з функціонуванням інформаційного закону.

Більш логічними і науково збалансованими (хоча і не цілком досконалыми) є визначення, запропоновані О. В. Синьооку і М. М. Танчинець. Зокрема, О.В. Синьооку визначає інформаційну діяльність як сукупність інформаційних процесів, технічних засобів, організаційних умов і модернізації. Заходи, засновані на ефективному використанні високих технологій, метою яких є оптимальне задоволення інформаційних потреб громадян і юридичних осіб, а також виконання інформаційних функцій і завдань держави [49, с.49-50]. М.М. Танчинець розуміє інформаційну діяльність як сукупність дій зі збирання, створення, зберігання, одержання, поширення, використання, захисту інформації, які здійснюються органами місцевого самоврядування, органами державної влади, іншими суб'єктами, які здійснюють функції управління

владою в межах компетенції, визначеної законом, включаючи реалізацію делегованих повноважень, спрямованих на задоволення як власних інформаційних потреб, так і інформаційних потреб третіх осіб [62, с.35].

За останні роки роль і місце держави в регулюванні процесів розвитку сфери інформатизації суспільства докорінно змінилися. Якщо донедавна це фактично визначалося завданнями забезпечення органів управління комп'ютерами, лініями зв'язку, інформацією, то сьогодні основна увага зосереджена на задачах формування національної інформаційної інфраструктури та інформаційних ресурсів, які можуть використовуватися не лише на рівні державні адміністративні структури, але також усі суб'єкти суспільства. Це пов'язано з тим, що інформація є важливим елементом зв'язків з громадськістю, і саме засоби масової інформації активно формують громадську думку, створюють науково-технічне, політико-правове, економічне підґрунтя і наше уявлення про доступне, моральне і заборонене. Інформація є інтелектуальною власністю держави та народу, складовою побудови адміністративної системи, сучасної економіки та демократичних реформ. Наявність потужних комп'ютерних технологій та інформаційно-телекомунікаційних систем, які проникають у всі сфери суспільного життя, створюють не тільки нові можливості, а й загрози, в свою чергу, вимагає створення єдиної взаємоузгодженої нормативної бази [14, с.158]. В даний час в Україні проводяться реформи в різних сферах державних і суспільних відносин, які впроваджуються, в тому числі завдяки використанню інформаційно-телекомунікаційних технологій, інформації та сучасних знань в економічній, політичній, соціальній та податковій сферах. Такі реформи вимагають одночасних реформ у цих сферах [80, с.45].

Враховуючи вищевикладене, слід зазначити, що інформаційна сфера сьогодні є фактором, який впливає на всі шари суспільства та сприяє його розвитку. Розуміючи це, держава через свої органи намагається контролювати цей рух, впливати на нього. У зв'язку з поширенням інформатизації виникла ситуація, коли на практиці існує безліч суб'єктів, які безпосередньо пов'язані з потоками інформаційних ресурсів. Більше того, багато з них є як суб'єктами

управління, так і водночас об'єктами. Все це спонукає державу впорядкувати діяльність суб'єктів, які беруть активну участь в інформаційних процесах та створюють умови для розвитку сфери інформатизації суспільства, зокрема, це реалізація конституційних прав людини на свободу вільного вираження своїх поглядів і переконання як фундаментальний елемент демократичного суспільства; забезпечення захисту прав кожного на отримання, використання, зберігання інформації з будь-якого джерела, не забороненого законом, та розповсюдження її в Україні та за кордоном; розвиток національних інформаційних ресурсів; побудова розвинутого інформаційного суспільства в країні як органічного сегменту світового інформаційного співтовариства та інфраструктури, впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, захист культурних цінностей; створення інформаційного суверенітету України.

До державних суб'єктів реалізації та формування державної інформаційної політики в Україні на сьогодні належать:

1) загальноосвітні предмети – вищі органи державної влади, а також створені при них дорадчі та координаційні органи. Особливість цих суб'єктів полягає в тому, що вони беруть безпосередню участь у формуванні державної інформаційної політики, визначають стратегічні національні інтереси України в інформаційній сфері, розробляють систему заходів щодо забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері [51, с.67] .

2) спеціальні формування, що складаються з центральних органів виконавчої влади та їх територіальних підрозділів, центральних органів державного управління; державних органів, що виконують правоохоронні функції, але не входять до числа органів виконавчої влади; військові формування; суди загальної юрисдикції. У рамках цієї групи представлені основні суб'єкти формування та реалізації державної інформаційної політики, діяльність яких безпосередньо спрямована на розробку та прийняття конкретних концептуальних документів у галузі сталого розвитку інформаційного простору, формування, шляхів реалізації, їх положень та заходів контролю за їх виконанням. Суб'єкти, включені до системи органів

виконавчої влади [21, с.98]. Роль ДФС України як суб'єкта формування та реалізації державної інформаційної політики в Україні полягає у створенні належних умов для захисту інтересів держави у сфері інформаційної безпеки; проведення інформаційно-аналітичної діяльності; постійний моніторинг інформаційного середовища; виявлення потенційних та реальних інформаційних загроз у податковій та митній сферах; здійснення профілактичної інформаційної діяльності; забезпечення впровадження та розвитку новітніх інформаційних технологій у фіскальній сфері тощо. Ця діяльність здійснюється з урахуванням адміністративно-правового статусу ДФС України. Таким чином, ДФС України є суб'єктом формування та реалізації державної інформаційної політики, що визначається її особливим адміністративно-правовим статусом у цій галузі.

Сьогодні можна виділити такі складові інформаційного забезпечення податкових та митних органів:

- інформаційне забезпечення – надання конфіденційної інформації керівництву та іншим правоохоронним органам, необхідним для виконання покладених завдань;
- інформаційне забезпечення – проведення комплексу ідеологічних або інформаційно-пропагандистських заходів;
- інформаційна служба – діяльність спецслужб із задоволенням та виявленням актуальних інформаційних потреб митних та податкових органів;
- інформаційна допомога – надання кваліфікованої та своєчасної допомоги суб'єктам митної та податкової сфери щодо доступу до необхідних інформаційних засобів та ресурсів у зв'язку з появою нових проблем чи вирішенням складних проблем при реалізації митної та податкової політики;
- інформаційна логістика – управління інформаційними потоками в процесах забезпечення митної та податкової діяльності матеріально-технічними засобами, фінансами, товарами, інформаційними та іншими послугами з метою їх оптимізації;

- інформаційний консалтинг – надання експертних оцінок, консультаційних послуг, розробка пропозицій та рекомендацій щодо вирішення виникаючих проблем у процесах інформаційно-комунікаційної взаємодії об'єктів та суб'єктів державної політики спеціальними службами та органами правоохоронних органів [61, с.10].

Усі вищезазначені заходи у митній та податковій сферах підкріплені конкретними нормативно-правовими актами, що регулюють інформаційне забезпечення ДФС України. Цими актами встановлюються вимоги щодо відповідності національним стандартам телекомунікаційних, інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних засобів та систем їх забезпечення, визначаються джерела інформаційних ресурсів.

Т.С. Касьянюк зазначає, що інформатизація ДФС України – це нейтральний процес, який повинен охоплювати всю сферу оподаткування в країні. Міцною основою для процесу використання та інформатизації і використання інформаційних технологій є створення високоорганізованої середовища, яка, з одного боку, повинна об'єднувати і охоплювати в рамках державної податкової служби України: комп'ютер, інформацію, програмне забезпечення, телекомунікації, комп'ютерні мережі, банки і бази даних. З іншого боку – забезпечити використання і створення ефективного інформаційно-аналітичного продукту, який дозволить не тільки поліпшити інформаційне обслуговування платників податків на якісно новому рівні, а й проводити систематичний аналіз перспектив і стану всього податкова служба з використанням інформаційних технологій на основі наукових обґрунтованих рішень про реалізацію податкової політики в Україні [12, с.63].

1.2 Інформаційні ресурси в діяльності органів Державної фіскальної служби України

У нашому суспільстві інформаційні ресурси є головним фактором його ефективного функціонування. Визначальним фактором статусу держави у світі є якість інформаційних ресурсів, швидкість перетворення інформації в інформаційні ресурси, динаміка їх використання.

Сьогодні інформаційні ресурси використовуються в усіх сферах українського суспільства, це дає нам можливість зрозуміти, що ми на шляху до постіндустріального типу економіки. Н.С. Мороз правильно зазначає, що ресурси та їх доступність для користувачів є показником успішного руху України до інформаційного суспільства. Загалом державна політика повинна бути спрямована на формування інформаційних ресурсів; про створення механізмів реалізації конституційних прав щодо надання інформації кожному суб'єкту господарювання, громадянину та органам місцевого самоврядування та державних органів шляхом підвищення ефективності процесів підтримки, створення та використання цих ресурсів [34, с.67]. Це сприятиме остаточному формуванню інформаційного суспільства в Україні, за допомогою цього, очікується:

- здатність надавати широкий спектр телекомунікаційних послуг;
- розширення ринків для постачальників програмного та комп'ютерного обладнання;
- значне поліпшення якості життя громадян, реальне надання їм більш широкого спектру послуг;
- значне збільшення попиту на творчий та інтелектуальний потенціал громадян для забезпечення збільшення обсягу нових послуг та продуктів;
- принципово нові можливості для розповсюдження інформації про культурні та наукові досягнення за межами та всередині країни;
- справді демократизація влади на всіх рівнях, прозорість її дій, забезпечення повноцінної інформаційної взаємодії з громадянами;

- поява більш рівних можливостей для всіх громадян, що ведуть середній та малий бізнес завдяки забезпеченню вільного доступу до інформації з будь-яких джерел, у культурно-освітніх програмах [25, с.28-29].

Кожного дня обсяг інформаційних ресурсів зростає, а їхня структура удосконалюється. Збільшення обсягу інформаційних ресурсів веде до збільшення обсягу даних і знань, які можуть бути з них отриманні методом аналізу чи зберігаються в цих даних, призведе до появи нових інформаційних ресурсів та створення нової інформації.

Державні інформаційні ресурси призначені для забезпечення національних інтересів України, захисту прав і свобод людини і громадянина, інтересів суспільства, органів державної влади та місцевого самоврядування, юридичних осіб в інформаційній сфері. Також вони виступають чинником захисту суверенітету й інформаційної безпеки держави, мають своє місце у площині вирішення завдань економіки, виробництва, науки, культури й інших сфер життєдіяльності суспільства. Узагалі, основним завданням ефективного функціонування інформаційно-правового забезпечення державних інформаційних ресурсів є збереження відомостей, що є власністю держави, при дотриманні інформаційних прав та інтересів людини, громадянина та суспільства [51,с.111-112]. Державні інформаційні ресурси є основою інформаційного суверенітету України.

Інформаційний ресурс у діяльності органів ДФС України є міжвідомчим державним інформаційним ресурсом, правом власності на який володіє держава. Інформаційний ресурс органів ДФС України відноситься виключно до державних інформаційних ресурсів. Сьогодні органи ДФС України користуються різними базами даних, отримуючи доступ до них з різних кінців держави, при цьому сервери з цими базами можуть знаходитися як у інших містах, так і обслуговуватися іншими державними органами. При виході з ладу інформаційної системи в такому випадку у співробітників немає можливості отримати паперовий варіант необхідної їм інформації з архіву.

Для визначення особливостей використання інформаційних ресурсів у діяльності органів ДФС України проаналізуємо поняття «інформаційні ресурси» та «інформаційні ресурси органів ДФС України».

На законодавчому рівні поняття «інформаційні ресурси» закріплено в Законі України «Про Національну програму інформатизації» від 04.02.1998 № 74/98-ВР. Згідно ст. 1 цього Закону, вони представляють собою сукупність документів в інформаційних системах (архівах, бібліотеках, банках даних і ін.) Частина 2 ст. 53 Закону України «Про інформацію» (стара редакція) зазначено, що інформаційні ресурси України включають в себе всю інформацію, яка належить їм, незалежно від форм, змісту, місця і часу створення [3,с.78]. Розробники проекту Закону України «Про національні інформаційні ресурси» 1998 р запропонували розуміти інформаційні ресурси як «організований набір інформаційних продуктів певного призначення, необхідних для задоволення інформаційних потреб суспільства, громадян, держави в певній сфері діяльності або життя»[11,с.87]. З вищесказаного відзначимо, що в цих актах інформаційний ресурс пропонується трактувати в різних формах – як інформацію, документ, інформаційний продукт. Підкреслимо, що темі інформаційних ресурсів в діяльності різних органів влади і організацій присвячено безліч зарубіжних і вітчизняних наукових робіт. Єдиного тлумачення терміна «інформаційний ресурс» на сьогоднішній день не існує.

О.В. Сирова радить для визначення інформаційних ресурсів повного обсягу інформації, отриманої з середовища, створеної в процесі певної інформаційної діяльності, даних, записаних на фізичних носіях, систематизованих за певними критеріями або ознаками і призначених для зберігання і публічного використання як у виробництві, так і в управлінні [43, с.22].

В цілому існуючі трактування терміна «інформаційний ресурс» дозволяють зробити наступні висновки:

- перша група авторів відносить до інформаційних ресурсів лише інформацію або масив всієї інформації підприємства чи органу влади, по суті, ототожнюючи ці два поняття (В. В. Годін, І. К. Корнеєв, О. Б.

Антопольський, О. В. Костров, Н. І. Гендіна, О. В. Пешкова, Д. В. Тімоті, Ф. Дравіс, К. Севілла та ін.);

➤ друга група відносить до інформаційних ресурсів інформацію, програмні та технічні засоби її обробки, зберігання, а також персонал. Тобто відбувається ототожнення змісту інформаційних ресурсів з метою їх використання в органах влади та підприємствах – побудова інформаційної системи (А. Штуб, Б. Вакнер, Е. Монк, Д. О’Брайн, Д. Маракас та ін.).

При цьому інформаційний ресурс можна розглядати як форму організації виробництва інформаційної продукції, фактор виробництва, інформаційний потенціал підприємств і т.д.. Сьогодні такі особливості інформаційних ресурсів можна виділити:

- на відміну від інших видів ресурсів (зокрема, матеріальних), інформаційні ресурси практично невичерпні;
- у процесі використання інформаційних ресурсів не зникають, а залишаються і навіть збільшуються;
- інформаційні ресурси не є незалежними і самі по собі мають лише потенційну цінність. Тільки завдяки зв’язку з іншими ресурсами, такими як: працею, досвідом, енергією, кваліфікацією, технологіями, сировиною, лише тоді, вони є рушійною силою;
- інформаційні ресурси – це форма безпосереднього включення науки до складу продуктивних сил. В індустріальному суспільстві наука виступає як непряма і безпосередня продуктивна сила. Машини, нові матеріали та препарати виступають посередниками;
- інформаційні ресурси виникають в результаті не просто розумової праці, а її творчої частини;
- перетворення знань в інформаційні ресурси залежить від можливості їх кодування. Існує дві форми інформаційних ресурсів, оскільки відчужені знання стають повідомленнями: пасивні та активні. Модель – це опис

системи, що відображає певну групу її властивостей. Програма та проспект є остаточними, синтетичними формами існування інформаційних ресурсів у їх життєвому циклі. Алгоритм, модель, проект, програма і особливо бази знань є активними формами інформаційних ресурсів. Статті, книги, бази даних, патенти є пасивними формами [28, с.10];

- у процесі інформаційної взаємодії інформаційні ресурси одержують нову інформацію шляхом менших витрат, порівняно з витратами енергії, праці, часу на його пряме генерування.

Таким чином, інформаційні ресурси – це, перш за все, матеріальні носії, які містять всі документи, які стосуються результатів творчої, інтелектуальної, та інформаційної діяльності, а також бази даних, всілякі бібліотеки, архіви, колекції музейні та інші інформаційні масиви, що містять знання і інформацію записану на відповідних носіях.

На додаток до вищезазначених концепцій інформаційних ресурсів, нормативні акти містять концепції державних, національних, бібліотечних інформаційних ресурсів, спільних інформаційних ресурсів і багато іншого. Тобто є доцільність класифікації інформаційних ресурсів. Сьогодні серед вчених йде бурхливий науковий пошук в цьому напрямку. Зокрема, розглянемо класифікацію О.В. Сирів, яка була запропонована в такий спосіб:

1) метод генерування інформації: первинні (природні) інформаційні ресурси, що містять інформацію, що формувалася в природних умовах; вторинні (штучні) інформаційні ресурси, що містять інформацію, отриману штучно в процесі дослідницької діяльності, будь-які творчі роботи, засновані на обробці наявної інформації за спеціальними параметрами та моделями;

2) методом фіксації: інформаційні ресурси, які обробляються машинами, фіксуються на машинних носіях, називаються активними інформаційними ресурсами; закріплені на інших, не машинних носіях (папір, плівка тощо)

3) метод формування інформаційних масивів та розповсюдження інформації: стаціонарні інформаційні ресурси, які використовуються та формуються, як правило, у спеціалізованих інформаційних організаціях за їх

допомогою інформаційних систем. Мобільні інформаційні ресурси формуються переважно у формі банків даних, включають базу даних та пошукову систему для неї, розповсюджуються як інформаційний продукт на портативних носіях (CD-ROM) [59, с.39-40];

4) за територіальною приналежністю: міжнародні проживають на території кількох країн і також є об'єктом їх використання; національне - це національна спадщина певного народу, регіональна, що формується і використовується на території певного регіону; місцеві забезпечують потребу в інформаційних ресурсах окремих населених пунктів;

5) за формами власності: міждержавні належать кільком державам, державні належать певній країні. Державні інформаційні ресурси формуються як між усіма гілками влади, так і вище, центральними (міністерствами та відомствами) та місцевими органами влади і поділяються на типи відповідно до цієї належності. У цій категорії, беручи до уваги специфіку своїх досліджень, А.В. Сиров класифікував інформаційні ресурси УВС України. До цієї категорії слід віднести інформаційні ресурси ДФС України, інформаційні ресурси юридичних осіб, ресурси, що належать підприємствам, установам, організаціям як державної, так і недержавної форм власності, інформаційні ресурси фізичної особи; змішана форма власності;

6) за характером інформації, що міститься в інформаційних ресурсах: документальні включають документи; фактичні містять опис будь-яких фактів і формуються у вигляді каталогів та картотек;

7) за способом організації використання та зберігання: традиційні інформаційні ресурси (масив документів, архів, колекція документів); автоматизовані інформаційні ресурси (база знань, банк даних, автоматизована інформаційна система);

8) за режимом доступу: відкриті доступні для використання всіма, з обмеженим доступом, які в свою чергу поділяються на секретні та конфіденційні;

9) за сферами людської діяльності: економічна; технічна інформація; військовий; юридична; політичний; юридичний; наукова інформація; медичний тощо [41, с.28-30].

Дана класифікація, як зазначає Т.О. Рекуненко, цілком зрозуміла і повністю відображає сучасне уявлення про тип інформаційних ресурсів, що є безперечним надбанням сучасної науки і може бути використано на практиці [48, с.35].

Українські вчені класифікують інформаційні ресурси за такими ознаками:

- 1) приналежність ресурсу до певної організаційно-технологічної системи (наприклад: ЗМІ, бібліотечної мережі, корпоративної системі);
- 2) спосіб виділення об'єктів бухгалтерського обліку (документи, твори, бази даних, публікації, сайти та ін.);
- 3) мета ресурсу (бізнес, освіта, масова інформація, листування);
- 4) зміст ресурсу: тематичний; об'єктивний; функціональний)
- 5) видовий склад ресурсу (види документів);
- 6) джерело інформації: іноземне або національне; формальний або неформальний; так далі)
- 7) правовий статус ресурсу (інтелектуальна власність, публічні документи, секретні документи, спам та ін.);
- 8) структурний тип ресурсу, який включає: можливість відділення даних від програм і презентацій; кодування; формати; інші)
- 9) відкритість ресурсу (з обмеженим доступом або відкритий);
- 10) ступінь структурованості інформації;
- 11) спосіб поширення і носій;
- 12) мову ресурсу [28, с.141-142].

Розглянувши перераховані вище більш високі класифікації, варто відзначити, що недоліком таких класифікацій є їх значний обсяг через кількість класифікаційних ознак, як первинних, так і вторинних. Крім того, дані класифікації не можуть бути використані комплексно для класифікації інформаційних ресурсів ДФС України, оскільки вони є загальними, а не

спеціальними. В цілому, виходячи з вищевикладеного, інформаційні ресурси ДФС України слід класифікувати за такими найважливішим критерієм:

За ступенем готовності до використання інформаційного ресурсу в органах ДФС: існують потенційні інформаційні ресурси і поточні інформаційні ресурси.

Потенційний інформаційний ресурс – це набір знань або інформації, що вимагає попередніх ресурсів (час, аналіз, дослідження і т. д.) Витрат для їх перетворення в відповідний інформаційний ресурс. Наприклад, для прийняття управлінського рішення у фіскальній сфері на основі оцінки поточної економічної ситуації в конкретному регіоні і прогнозу його розвитку вся необхідна інформація доступна, але розгалужена з різних джерел інформації. Відповідно, для прийняття такого управлінського рішення необхідно виявити і проаналізувати цю інформацію, систематизувати, узагальнити. Таким чином, необхідно провести інформаційно-аналітичну роботу з формування інформаційних ресурсів для прийняття відповідного рішення. Слід зазначити, що інформаційний ресурс може бути потенційним для одних завдань і актуальним для інших [4, с.56].

Реєстраційна інформація. Відповідно до пункту 70.1 статті 70 розділу II Податкового кодексу України та пунктом 3 розділу IV Правил реєстрації фізичних осіб у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків (далі - Положення) центральний виконавчий орган, який реалізує державну податкову і митну політику, формує і веде державний реєстр фізичних осіб - платників податків (далі – державний реєстр). Державний реєстр повинен містити інформацію про осіб, які є: громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які постійно проживають в Україні, іноземцями та особами без громадянства, які не мають постійного місця проживання в Україні, але зобов'язані за законом платити податки в Україні або які засновники юридичних осіб, створених на території України. Всі фізичні особи - платники податків і зборів проходять реєстрацію в наглядних органах шляхом включення відомостей про них до Державного реєстру в порядку, встановленому цим Положенням. Фізичні особи – платники податків

реєструються в Державному реєстрі за реєстраційними номерами облікової карти платника податків, а особи, які в силу своїх релігійних переконань відмовляються приймати реєстраційний номер облікової картки платника податків та офіційно повідомлені у відповідний наглядовий орган, знаходяться в окремому реєстрі. Державного реєстру за прізвищем, ім'ям, по батькові (у разі його наявності), серії та/або номером діючого паспорта громадянина України без використання реєстраційного номера розрахункової карти платника податків (відмітка, що підтверджує право проводити будь-які платежі за серією і/або номером паспорта). Пунктом 2 розділу I Положення встановлено, що Державний реєстр створюється для забезпечення єдиної державної реєстрації фізичних осіб, які зобов'язані сплачувати податки, збори в порядку і на умовах, встановлених Кодексом та іншими нормативними актами України, в порядку створити умови для контролюючих органів контролю за правильністю нарахування, своєчасністю і повнотою сплати податків, нарахованих фінансових санкцій, дотриманням податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи.

Інформація по податкової звітності. Податкова звітність – це сукупність дій платника податків (або особи, його що представляє) і контролюючого органу з підготовки, ведення та здачі документів встановленої форми, що містять відомості про результати діяльності платника податків, його майно та облік податку. процес розрахунку, а також суму до сплати в бюджет. Податкова звітність може здійснюватися як самим платником податків, так і його представником або податковим агентом.

Платник податків зобов'язаний платити податкову звітність, якщо відповідне податкове законодавство накладає на нього обов'язок по сплаті податку [56,с.98].

Інформація для митного контролю. Ця інформація включає список документів і інформацію, необхідну для митного контролю. Порядок їх подачі визначається Кабінетом Міністрів України. Як правило, такі переліки містяться в Типових технологічних схемах проїзду через державний кордон України автомобільного, водного, залізничного та повітряного транспорту перевізників.

Митна статистика включає інформацію про переміщення товарів через митний кордон України, аналітичну інформацію про державній митниці та зовнішньої торгівлі товарами для державних органів, інформацію для міжнародних організацій і митних органів інших країн відповідно до міжнародних договорів України та українським законодавством.

За доступності інформаційні ресурси можна розділити на інформаційні ресурси відкритого і обмеженого доступу.

Інформація відкритого доступу. Згідно з Переліком наборів даних, що підлягають розкриттю в формі відкритих даних (далі – Перелік наборів даних), який міститься в додатку до Регламенту, 40 базових наборів даних закріплені за ДФС України.

Крім того, в цьому Переліку вказані ще 12 наборів даних для всіх інформаційних менеджерів, з яких до компетенції ДФС України входять 9 наборів даних, які публікуються і постійно оновлюються. Набори даних у вигляді відкритих даних постійно оновлюються на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних в розділі «Податки» і на головній сторінці офіційного порталу ДФС України в рядку «Відкриті дані» [57,с.90].

Інформація з обмеженим доступом. Згідно зі статтею 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» публічна інформація з обмеженим доступом включає конфіденційну, таємну і офіційну інформацію.

Стаття 7 Закону говорить, що конфіденційна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, за винятком суб'єктів влади, і яка може поширюватися в установленому ними порядку за їх запитом відповідно до умов, передбачених ними.

Стаття 8 Закону України «Про доступ до публічної інформації» визначає, що секретна інформація - це інформація, доступ до якої обмежений відповідно до частини другої статті 6 цього Закону, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству та держава. Інформація, що містить державну, професійну, банківську таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу таємницю, передбачену законом, вважається таємницею.

Статтею 9 Закону України «Про доступ до публічної інформації» визначено, що офіційна інформація може включати інформацію, що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, що становлять внутрішньовідомчу офіційну кореспонденцію, меморандуми, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напрямку діяльності установи або здійснення контрольних, наглядових функцій державними органами, процес прийняття рішень та передуює громадському обговорення та/або прийняттю рішень [33,с.9].

За належністю до інформаційної системи - АС «Ризики», АС «Податки», АС «Аудит», АС «Скарги», АС «Суди» та ін.

За джерелом інформації – це офіційна інформація, публікації в ЗМІ, статистична звітність, результати досліджень тощо.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» - офіційна інформація органів державної влади та органів місцевого самоврядування – офіційна документальна інформація створена в процесі діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, яка доводиться до відома населення в порядку, передбаченому Конституцією України, Законом України «Про інформацію», цим Законом [35, с.56] .

Щодо визначення поняття «інформаційні ресурси органів ДФС України», то серед вітчизняних науковців також немає єдиної думки з цього питання. Наприклад, І.С. Стаценко-Сургучова зазначає, що інформаційні ресурси органів, потім Державної податкової служби України, нині ДФС України, є діяльністю цих органів у встановленому законодавством порядку із застосуванням принципів, методів, правил, схеми та алгоритми, згідно з якими пошук даних, їх збір, обробка, накопичення та зберігання тощо спрямований на забезпечення своїх підрозділів необхідними даними для вирішення цієї ситуації в обсязі, достатньому для функціонування системи [44, с.176]. В. Я. Мацюк, досліджуючи питання управління інформаційними ресурсами в діяльності податкових органів, зазначає, що без інформаційних технологій неможливо налагодити ефективну взаємодію між державними структурами, а також

належним чином підвищити ефективність та якість прийняття рішень та вчасно виявити управлінську помилку. Податкові органи зацікавлені в електронних інформаційних ресурсах, пов'язаних з підприємницькою діяльністю, в т.ч. реєстрація, ліцензування, патентування, сертифікація. Ця інформація необхідна під час розслідування податкових правопорушень. Невизначеність правової основи діяльності різних суб'єктів призводить до інформаційної монополії окремих структур на відкриті інформаційні ресурси загального користування, на обмеження права доступу ДФС України до інформації, права користування інформаційними ресурсами [22,с.115]. Неможливо ігнорувати дане Д.А.Морозом визначення інформаційних ресурсів органів ДФС України, яке він визначає як інформаційну інфраструктуру та продукти інформаційної діяльності, що циркулюють у ній (збір, накопичення, аналіз, обробка), що дозволяє вирішувати відповідні завдання, що стоять перед органами ДФС в Україні у процесі виконання своїх функцій, пов'язаних з ухиленням від сплати податків [50, с.225]. Це визначення видається досить обтяжливим і вимагає ясності та конкретності. Загалом, під інформаційними ресурсами органів ДФС України розуміють комплекс інформації, що міститься в базах даних, електронних бібліотеках, реєстрах, звітах, архівах та інших видах інформаційних масивів та служить для належного забезпечення функціонування системи органів, що здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства [48, с.32]. Це визначення, на наш погляд, також є неточним, оскільки інформаційний ресурс є, насамперед, певним носієм інформації, а потім інформація на них знаходить, обробляє, зберігає та захищає менеджер інформації.

Інформаційні ресурси органів ДФС України виникають в результаті збору, обробки, накопичення і зберігання інформації, отриманої в процесі взаємодії органів ДФС України з органами державної влади та платниками податків.

Таким чином, інформаційний ресурс ДФС України (у вузькому сенсі) є матеріальний носій, на якому обробляється і систематизується доступна їм інформація, задіяна в організаційній та службової діяльності, управлінських

рішеннях і навчанні, що забезпечує досягнення як поточних і стратегічні цілі, засновані на проектному підході. У широкому сенсі інформаційні ресурси в діяльності ДФС України можуть бути представлені набором засобів, що виділяються державою і задіяними даними, організованими для ефективного отримання ДФС України достовірної інформації. Запропоновано класифікувати інформаційні ресурси органів ДФС з наступним найважливішим критерієм: за ступенем готовності до використання інформаційного ресурсу в органах ДФС України є потенційні інформаційні ресурси і поточні інформаційні ресурси; за важливістю інформаційні ресурси діляться на стратегічні, тактичні й оперативні; за належністю інформаційні ресурси можуть бути: республіканськими, регіональними, відомчими; по предметної області інформаційні ресурси будуть розділені в залежності від завдань, для яких вони задіяні, а саме: реєстраційна інформація, інформація про податкову звітність, інформація про митні рахунки і т.д.; за доступністю інформаційних ресурсів - інформаційні ресурси відкритого і обмеженого доступу; за належністю до інформаційної системи – АС «Ризикові», АС «Податки», АС «Аудит», АС «Скарга», АС «Суди», тощо; за джерелом інформації – офіційна інформація, публікації в ЗМІ, статистична звітність, результати досліджень тощо.

Висновок до розділу 1

Встановлено, що ДФС України є спеціальним суб'єктом формування та реалізації державної інформаційної політики, що визначається її особливим адміністративно-правовим статусом у цій сфері. Роль ДФС України, як суб'єкта формування та реалізації державної інформаційної політики в Україні полягає у створенні відповідних умов для охорони та захисту інтересів держави у сфері інформаційної безпеки; проведенні інформаційно-аналітичної діяльності; проведенні постійного моніторингу інформаційного середовища; виявленні потенційних та реальних інформаційних загроз в податковій та митній сфері; здійсненні попереджувальних інформаційних заходів; забезпеченні впровадження та розвитку новітніх інформаційних технологій у фіскальній сфері тощо.

Значним недоліками організації інформаційного забезпечення органів ДФС України на сьогодні є: низька штатна чисельність підрозділів податкових і митних органів, основною функцією яких є інформаційно-аналітична робота. Наявна штатна чисельність співробітників даних підрозділів фізично не в змозі забезпечити отримання первинної інформації, її перевірку, документальне оформлення та оперативне перенесення інформації до інформаційної мережі органів ДФС України; низький рівень технічної оснащеності підрозділів податкових і митних органів; низький рівень професійної підготовки співробітників інформаційно-аналітичних підрозділів, їх велика завантаженість та використання такими співробітниками функцій, не передбачених їх посадовими інструкціями; недостатня систематизованість, фактична роздробленість, суперечливість нормативної основи правового регулювання інформаційного забезпечення органів ДФС України; побоювання керівників різних структурних підрозділів ДФС України зберігати інформацію в інтегрованих базах даних через страх її знищення, пошкодження чи отримання до неї несанкціонованого доступу з боку зацікавлених осіб та ін..

Обґрунтовано застосування історичного аналізу у межах адміністративно-правового дослідження інформаційної політики у незалежній Україні. Відзначено, що формування інформаційної політики почалося з прийняття 2 жовтня 1992 р. Закону України «Про інформацію», яким було визначено пріоритетні напрями державної інформаційної політики. На підставі вказаного Закону та Конституції України було створено та прийнято низку нормативно-правових актів, що стосувалися інформатизації податкових та митних органів. Аналіз цих актів дав змогу стверджувати про відсутність конкретики базових категорій теорії права щодо державної інформаційної політики та встановлених напрямів її реалізації, що слугувало дієвим аргументом нежиттєздатності деяких актів.

Використання технології е-урядування у фіскальній сфері є одним із найважливіших елементів ефективного державного управління. Е-урядування – це по суті модернізація всієї системи державного управління, до якої належить налагодження сучасних комунікативних каналів між фіскальними органами та

платниками податків і зборів. Відзначено, що подальше впровадження електронного уряду в фіскальну сферу повинно бути здійснено за наступними напрямками:

- спрощення процедур документообігу;
- удосконалення механізму використання електронного цифрового підпису у процесі діяльності фіскальних органів з Системою електронної взаємодії органів виконавчої влади;
- забезпечення повноцінного функціонування Електронного кабінету платника;
- оптимізація системи податкового консультування та перехід від індивідуальних податкових консультацій до стандартизованих відповідей;
- налагодження ефективної взаємодії по обміну інформацією з податковими та митними органами іноземних держав за запитами про взаємну адміністративну допомогу;
- створення єдиного сайту, на якому буде представлений список усіх електронних податкових та митних послуг з можливістю їх замовлення;
- розширення спектра електронних податкових та митних послуг;
- повний перехід на електронний формат послуг зі скасуванням можливості отримати послугу в податковому чи митному органі безпосередньо;
- впровадження ідентифікації платників податків в інформаційній системі ДФС України за допомогою ID-карти;
- організація онлайн-прийому у податкових та митних органах за допомогою відеоконференцій та ін.

РОЗДІЛ 2. ЗАСОБИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

2.1. Інформаційні послуги як засіб забезпечення інформаційної діяльності органів Державної фіскальної служби

Сьогодні інформація не тільки набула великого значення для виробництва товарів, але і стала фактором і товаром виробництва. Унікальність інформації характеризується її дихотомічними властивостями: кінцівками та невичерпністю, рідкістю і поширеністю. Інформація, перетворюючись на всі складові системи продуктивних сил суспільства, є невід'ємним елементом усіх моментів трудового процесу і засобом праці, і предметом праці, і невід'ємною частиною живої праці. Багатофункціональність інформації та можливість її швидкого перетворення з одних моментів трудового процесу в інші, забезпечують цю продуктивну силу однією з провідних ролей у розвитку системи продуктивних сил сучасного суспільства [42, с.223]. Інформація має здатність задовольняти економічні потреби, стаючи нематеріальними потребами, вона перетворюється на інформаційний продукт, і її надання часто називають інформаційним забезпеченням. Така інтерпретація інформаційних послуг переважає у вітчизняному законодавстві. Наприклад, згідно з ч. 1 ст. 23 Закону України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ, інформаційна служба – це діяльність з надання інформаційної продукції споживачам з метою задоволення їх потреб [31,с.78].

Враховуючи вищевикладене, слід зазначити, що впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного суспільства в діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування та у всі сфери суспільного життя визначається одним із пріоритетних напрямків державної політики [20,с.92] Закон України «Про доступ до публічної інформації» характеризує суб'єктів владних повноважень та інших адміністраторів публічної інформації, а також порядок здійснення та забезпечення права громадян на доступ до цієї інформації. Зокрема, у ст. 2

цього Закону зазначається, що метою є забезпечення відкритості та прозорості суб'єктів владних повноважень та створення механізмів реалізації права кожного на доступ до публічної інформації. Також доречно з'ясувати, хто є розпорядниками інформації. Відповідно до ст. 13 Закону, розпорядниками інформації є:

1) суб'єкти державних повноважень – органи місцевого самоврядування, органи державної влади, інші органи державної влади, органи державної влади Автономної Республіки Крим, інші суб'єкти, що здійснюють функції управління владою відповідно до законодавства та рішення яких є обов'язковими до виконання;

2) юридичні особи, що фінансуються з державного, місцевих бюджетів, бюджету Автономної Республіки Крим – щодо інформації про використання бюджетних коштів;

3) особи, якщо вони виконують делеговані повноваження суб'єктів владних повноважень відповідно до угоди або закону, включаючи надання медичних, освітніх, соціальних чи інших державних послуг, щодо інформації, пов'язаної з виконанням ними службових обов'язків;

4) суб'єкти підприємницької діяльності, які наділені спеціальними або ексклюзивними правами або займають домінуюче становище на ринку, або є природними монополіями – щодо інформації щодо умов постачання товарів, послуг та цін на них.

Відповідно до цієї ж статті суб'єкти господарювання, які мають наступне, прирівнюються до розпорядників інформації, які зобов'язані публікувати та надавати на запит інформацію, зазначену в статті, у порядку, встановленому цим Законом, такі:

1) інформація про стан довкілля;

2) інформація про якість продуктів харчування та предметів побуту;

3) про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, що відбулись або можуть відбутися та загрожують здоров'ю та безпеці громадян;

4) інша інформація, що представляє суспільний інтерес (суспільно необхідна інформація).

Отже, згідно зі ст. 3 зазначеного Закону визначені гарантії забезпечення права на доступ до публічної інформації, а саме:

- обов'язок обробників інформації надавати та публікувати інформацію, крім випадків, передбачених законодавством;
- визначення розпорядником інформації спеціальних структурних підрозділів або посадових осіб, що організовує у встановленому порядку доступ до публічної інформації, якою він володіє;
- максимальне спрощення процедури подання запиту та отримання інформації;
- доступ до засідань колегіальних суб'єктів владних повноважень, крім випадків, передбачених законом;
- здійснення парламентського, громадського та державного контролю за дотриманням прав на доступ до публічної інформації;
- юридична відповідальність за порушення законодавства про доступ до публічної інформації [17,с.45].

Таким чином, ДФС України є розпорядником інформації, яка знаходиться в його розпорядженні. Тобто цей орган державної влади зобов'язаний відповідно до закону надавати відповіді на інформаційні запити платників податків і зборів, якщо доступ до цієї інформації не обмежений, також визначає закон.

Надання органами державної влади інформаційних послуг громадянам на основі електронних інформаційних ресурсів із використанням Інтернету надзвичайно важливо для підвищення ефективності діяльності органів державної влади та ДФС України, зокрема. Необхідно також зазначити, що для надання високоякісних інформаційних послуг платникам податків доцільно передбачити загальнодоступні електронні інформаційні ресурси, які слід використовувати для обміну інформацією; створення системи центрів обробки даних, що надають послуги з зберігання та захисту електронних інформаційних ресурсів; забезпечення публічного доступу до електронних інформаційних

ресурсів та надання ДФС України адміністративних, зокрема, інформаційних послуг [27, с.27]

Сьогодні сфера послуг є однією з найбільш перспективних галузей державного управління, яка також стрімко розвивається. Зміна пріоритетів у правовідносинах між державою та особою вимагає суттєвої переоцінки характеру відносин між державними органами та приватними (фізичними та юридичними особами). Надання державними органами різних адміністративних послуг громадянам або юридичним особам – це новий формат оцінки їх відносин. Однією з категорій таких відносин є адміністративні послуги [21, с.56]. В аспекті нашого дослідження слід підкреслити, що інформаційні послуги є одним із видів адміністративних послуг, що надаються органами ДФС України.

Надання адміністративно-інформаційних послуг ДФС України є передумовою існування сучасного українського суспільства, яке рухається до демократизації суспільних відносин. Ці відносини регулюються не тільки чинними нормативно-правовими актами, а й включаються в предмет обговорення, пов'язаних з окремими законопроектами. Надання послуг органами виконавчої влади (до яких належать податкові та митні органи), іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, місцевими органами влади, їх посадовими особами, державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації, що здійснює виконавчі та адміністративні повноваження, регулюється закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 р. №5203-VI. Ряд законодавчих актів, таких як ПК України від 02.12.2010 р. № 2755-VI містять положення про надання інформаційних послуг податковими та митними органами у відповідь на запити зацікавлених сторін, осіб.

Надання адміністративних інформаційних послуг – це не тільки гарантована функція держави, яка декларує гласність, відкритість в рамках інформаційних податкових відносин, але і невід'ємне право громадян України отримувати необхідну інформацію від податкових і митних органів. Наприклад, право платника податку безоплатно отримувати від регулюючих органів, в тому

числі через Інтернет, інформацію про податки і збори і регулюючих їх нормах, порядок обліку та сплати податків та зборів, права та обов'язки платників податків, повноваження регулюючих органів та їх посадових осіб щодо здійснення податкового контролю закріплені в пп. 17.1.1. § 17.1 ст. 17 Податкового кодексу України. Зверніть увагу, що органи доходів і зборів надають не тільки інформацію, запитувану зацікавленою особою, але також і будь-яку іншу інформацію, що відноситься до запиту, якщо її передача зацікавленій особі вважається доцільною органом доходів і зборів (Частина 1 Стаття 20 Митного кодексу України). Доступність інформаційних послуг, що надаються державними органами, лежить в основі механізмів сучасного суспільства. Наслідуючи приклад країн-членів ЄС, США і Канади, наша країна щороку розробляє систему, що забезпечує доступ громадян до інформації шляхом надання послуг відповідним органам. Особлива увага приділяється послуг ДФС України, з якими тісно співпрацює більшість працездатних громадян нашої країни. С.М. Альохін зазначає, що такі послуги є послуги, що надаються податковими органами для здійснення діяльності, спрямованої на забезпечення прав, свобод і захисту інтересів фізичних і юридичних осіб, включаючи надання реєстраційних, інформаційних та інтерактивних послуг з використанням інформаційних технологій [7, с.38]. У свою чергу, С.М. Левчук вказує на те, що адміністративна служба ДФС є органом державної влади, підзаконні акти ДФС (їх посадових осіб) за запитами фізичних та юридичних осіб щодо реалізації законних прав та інтересів, що забезпечують виконання ними своїх обов'язків. осіб в податковій і митній сферах, що тягне за собою виникнення, зміну, припинення прав і обов'язків фізичної або юридичної особи, і може відбуватися в одній з наступних організаційно-правових форм управління: видання індивідуального акта управління чи інші юридично значимі дії [17, с.33]. В цілому, наведені вище визначення відповідають Закону України «Про адміністративні послуги», згідно з яким адміністративна послуга є результатом здійснення повноважень суб'єктом адміністративних послуг за запитом фізичної або юридичної особи з метою придбання, зміну або припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону.

Вважається, що одним з важливих моментів є те, що фізична або юридична особа за власним бажанням подає заявку на послугу, не обмежуючись розсудом посадових осіб або технічними можливостями державних органів, які зобов'язані надавати інформацію. Це передбачає, що процедура надання інформації є основою (для права на інформацію в цілому) органу для отримання інформаційних послуг. Це підтверджується діючою практикою правового регулювання адміністративних процедур надання інформаційних послуг.

Адміністративна процедура не однорідна, а складається з етапів, змістом яких є організація дії (набір вимог до дії на певному етапі процедури), що завершується проміжними діями. Порядок надання інформації має наступну структуру:

1. Подання адміністративно-інформаційного запиту:

1.1. дії:

- подання адміністративно-інформаційного запиту розпоряднику інформації (дана організаційна дія регулюється вимогами, адресованими суб'єкту);
- вимогами до формулювання предмета запиту, визначення форми запиту, визначення підвідомчості запиту;
- зазначення обов'язкових, факультативних або рекомендованих реквізитів.

2. Отримання запиту і його попередній розгляд:

2.1. дії:

- реєстрація запиту;
- перевірка правильності визначення підвідомчості суб'єктом;
- перевірка дотримання суб'єктом вимог форми і наявності в запиті обов'язкових реквізитів;
- інші дії, спрямовані на підготовку запиту до розгляду по суті;
- визначення посадової підвідомчості запиту в рамках розпорядника інформації.

2.2. рішення:

- направити запит для розгляду по суті;
- направити запит по підвідомчості іншому розпоряднику інформації;
- повернути запит у зв'язку з наявністю непереборних порушень, що перешкоджають його подальшому розгляду;
- припинити розгляд запиту за клопотанням суб'єкта-запитувача інформації.

3. Розгляд запиту по суті.

3.1. дії:

- перевірка правильності визначення посадової підвідомчості;
- перевірка наявності запитуваної інформації, її відбір та обробка;
- витребування відсутніх відомостей у інших суб'єктів (розпорядників інформації);
- визначення вартості надання інформаційної послуги;
- інші дії, спрямовані на розгляд запиту по суті;
- складання відповіді.

3.2. Рішення:

- надати запитувану інформацію в повному обсязі;
- надати інформацію частково;
- відмовити в наданні інформації;
- повернути запит на стадію отримання запиту та його первинного розгляду;
- припинити розгляд запиту за клопотанням суб'єкта-запитувача інформації.

Природно, що на практиці вибір конкретних дій у межах етапу часто не відбувається. Наприклад, у разі стадії отримання запиту та його первинного розгляду всі організаційні дії здійснюються одночасно в рамках ознайомлення з документом [49, с.117-118]. Незважаючи на це, важливість дій на етапах

пояснюється встановленням проблем при здійсненні процедури надання інформації державним органом.

Підкреслимо, що сьогодні в сучасному адміністративному праві немає єдиної думки щодо розподілу класифікаційних критеріїв та видів адміністративних послуг. Незважаючи на це, узагальнюючи думки вчених, ми можемо виділити основні критерії їх розподілу залежно від: змісту адміністративної діяльності; рівень встановлення повноважень з надання адміністративних послуг; правове регулювання порядку їх надання; форми їх здійснення; предмет (характер) питань, для вирішення яких особи звертаються до адміністративних органів; оплата (безоплатність) суб'єкта, надає адміністративні послуги [12,с.312]. Отже, адміністративні послуги, що надаються ДФС України, можна класифікувати за такими критеріями.

За змістом адміністративної діяльності:

- реєстраційні (наприклад, реєстрація книги обліку доходів і книги обліку доходів і витрат платникам єдиного податку);
- дозвільні (наприклад, видача свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами;
- засвідчувальні (наприклад, видача довідки про подану декларацію про майновий стан і доходи (податкову декларацію));
- інформаційні (надання податкових консультацій та консультацій з питань практичного застосування окремих норм законодавства України з питань державної митної справи) [16, с. 45].

За критерієм платності:

- платні, за які стягується державне мито;
- безоплатні (безкоштовні).

За критерієм сфери надання:

- послуги в сфері податкового законодавства;
- послуги в сфері митного законодавства.

За критерієм організаційно-структурних особливостей суб'єктів надання:

- послуги, що надаються підрозділами Департаменту обслуговування платників;
- послуги, що надаються підрозділами Департаменту податків і зборів з фізичних осіб;
- послуги, що надаються підрозділами Департаменту податків і зборів з юридичних осіб;
- послуги, що надаються підрозділами Департаменту організації митного контролю;
- послуги, що надаються Центрами обслуговування платників (далі ЦОП) та ін.

За критерієм організації надання послуги:

- власник надає послугу необмеженому колу осіб за власною ініціативою;
- надання послуги породжується ініціативою користувача за допомогою запиту.

На сьогоднішній день податкові та митні органи надають 92 різних адміністративних послуги, частина з яких можна віднести до інформаційних. Відзначимо, що інформаційні послуги, що надаються податковими та митними органами, характеризуються тим, що вони:

- мають чіткий опис і значення кожної з наданих інформаційних послуг;
- розмежовують категорії фізичних та юридичних осіб, яким вони можуть бути надані;
- визначають терміни їх надання;
- вказують на причини можливих відмов;
- передбачають можливість повторного звернення;

- допускають фінансові витрати для отримання конкретної інформаційної послуги, якщо тільки ця послуга не є безоплатною.

Інформаційні адміністративні послуги органів ДФС спрямовані на забезпечення умов для реалізації суб'єктивних прав фізичної чи юридичної особи; публічно-владна діяльність окремих служб та підрозділів органів ДФС, яка здійснюється на замовлення особи та призводить до надання юридично значущої інформації, що призводить до виникнення, зміни або припинення правовідносин у формі виписки з реєстру або письмової/електронної індивідуальної консультації [17,с.137]. У податковій та митній сфері впровадження інформаційних послуг спрямоване на: по-перше, підвищення якості послуг, що надаються ДФС України; по-друге, підвищення обізнаності суб'єктів податкових та митних правовідносин повинно сприяти забезпеченню стабільності надходжень податків та зборів до бюджету країни без залучення заходів державного примусу. Виконання поставлених цілей на практиці зумовлює необхідність створення двох цілісних груп умов:

1) розробка та вдосконалення комплексу засобів взаємодії органів ДФС України з іншими суб'єктами податкових правовідносин, заснованих на використанні сучасних інформаційних технологій;

2) розвиток організаційних, методологічних та інфраструктурних складових взаємодії з суб'єктами податкових правовідносин, передбачає врахування особливостей надання їм різноманітних інформаційних послуг.

В рамках реалізації вищезазначених умов доцільно:

- полегшити доступ до безкоштовних інформаційних послуг для суб'єктів податкових і митних правовідносин;
- удосконалити форми і методи надання інформаційних послуг суб'єктам податкових і митних правовідносин (централізована телефонна і електронна інформація);
- поліпшення технічного оснащення та інформаційного забезпечення операційних залів податкових інспекцій;

- розвиток системи формування та подання до податкових органів в електронному та цифровому вигляді декларацій та інших документів, а також їх прийом і обробка;
- модернізація технології доступу платника податків до персональних даних, що містяться в інформаційних ресурсах фіскальних органів (з використанням мережі Інтернет та ін.);
- розширити і конкретизувати інформаційні ресурси податкових і митних органів, що містять перелік питань суб'єктів податкових інформаційних відносин, в тому числі в різних сферах законодавства про податки і збори, а також чіткі та зрозумілі відповіді на них;
- розробити порядок роботи з державними реєстрами юридичних осіб та підприємців [86, с.141].

Здається, ДФС України переходить від фіскального органу до сервісної компанії, орієнтованої на задоволення інтересів різних суб'єктів податкових та митних правовідносин, насамперед платників податків. Сьогодні загальний стан оподаткування та час, витрачений на підготовку, подання звітів та сплату податків в Україні, характеризується високими ставками порівняно з іншими країнами світу. Це вимагає подальшого реформування та вдосконалення існуючого рівня податкових та митних відносин та системи в цілому. Однак, враховуючи, що існуючі податкові та митні системи вже є достатньою основою для розвитку єдиної політики, а також, беручи до уваги певну пристосованість фіскальних органів та платників податків до вже існуючих податків та зборів, необхідно здійснити еволюційну, тобто поступову, реформу вітчизняної фіскальної системи, в такий, що характеризувався усіма основними рисами, притаманними податковій та митній системам розвинених країн світу: раціональність, справедливість, стабільність та передбачуваність. Очікуваними результатами такої поступової реформи має стати розширення спектру послуг вищезазначеними органами, вдосконалення інформування суб'єктів інформаційних правовідносин з різних питань податкового та митного законодавства, підвищення якості та ефективності оподаткування адміністрації без збільшення штату ДФС України.

Варто зазначити, що формування моделі обслуговування в роботі органів ДФС України передбачає вдосконалення та подальший розвиток електронної взаємодії між ними та іншими учасниками такої взаємодії. Її метою є повний перехід органів ДФС України на безконтактний зв'язок, насамперед з фізичними та юридичними особами – платниками податків. Водночас можна виділити такі основні етапи переходу податкових та митних органів до надання інформаційних послуг на безконтактній основі:

- перший етап, передбачає розміщення в Інтернеті інформації про можливі місця та способи надання послуг, а також публікацію бланків та анкет, що надаються суб'єктами податкових та митних правовідносин до ДФС України з метою реалізувати право на отримання інформаційних послуг із прикладами їх заповнення;
- другий етап – реалізація можливості заповнення необхідних електронних форм документів на робочому місці заявника для подальшого їх подання до фіскальних органів;
- третій етап передбачає можливість надсилання суб'єктами податкових та митних правовідносин заповнених електронних форм документів, необхідних для отримання інформаційних послуг до податкових та митних органів за допомогою телекомунікаційних каналів, попередньої перевірки цих документів ДФС України, а також як можливість відвідати та домовитись про зустріч;
- четвертий етап, передбачає можливість надання інформаційних послуг суб'єктам податкових та митних правовідносин в електронному форматі без відвідування фіскального органу.

Виходячи з цих етапів, сьогодні перехід податкових і митних органів на надання інформаційних послуг здійснюється тільки в електронному вигляді. З цією метою ДФС України постійно удосконалює різні електронні послуги, впроваджує електронну взаємодію через телекомунікаційні канали, що покращує якість адміністрування податків і інших платежів. Подальша робота в цьому напрямку пов'язана з розширенням спектра інформаційних послуг, допоможе спростити контроль за податковими надходженнями, збільшити

частку добровільно сплачуваних податків. Все це повинно привести до вивільнення ресурсів податкових і митних органів, які можуть бути використані для інших цілей. Актуально, що для України, яка обрала шлях європейської інтеграції та демократичного розвитку, впровадження електронного уряду, особливо створення ефективної мережі електронних послуг, є актуальним пріоритетом у децентралізації, залученні громадськості до державного управління і поліпшити діалог між державою та її громадянами. При впровадженні електронних послуг в Україні необхідно звернути увагу на подолання «бар'єрів на шляху ефективного надання державних послуг, в основному пов'язаних з діяльністю держави і державних адміністрацій» [49,с.34]. Підвищення якості та кількості інформаційних послуг, що надаються ДФС України, безпосередньо залежить від реалізації програми електронного уряду в Україні. «Електронний уряд» - це організаційно-управлінська система, заснована на інформаційно-комунікаційних технологіях і об'єднує інформаційні системи державних органів для надання державних послуг в режимі «клієнт-сервер». Електронний уряд дозволяє громадянам взаємодіяти і отримувати послуги від центральних і місцевих органів влади двадцять чотири години на добу, сім днів на тиждень. Більшість урядів вже зробили або реалізують ініціативи, які пропонують можливість користуватися загальнодоступними послугами через Інтернет. Однак, щоб розкрити справжній потенціал електронного уряду в Україні, необхідна докорінна трансформація процесів, в яких механізм надання державних послуг формувався десятиліттями. Відзначимо, що завдання формування «електронного уряду» не обмежується реалізацією електронних послуг, але також пов'язана з удосконаленням системи взаємодії державних органів та забезпеченням легітимності адміністративних процесів в електронному середовищі [65,с.45-46]. Впровадження електронного уряду є актуальною необхідністю в зв'язку з наявністю таких пріоритетів, як:

- забезпечення якісно нового рівня влади і суспільства в цілому;
- поліпшення взаємодії органів державної влади, бізнесу і громадян;
- необхідність підвищення довіри населення до влади, якості державних послуг, зниження витрат на утримання державного апарату;

- підвищення активності громадян і бізнесу у формуванні та реалізації політичних і управлінських рішень;
- підвищення конкурентоспроможності національної економіки і міжнародного іміджу України;
- зниження адміністративного навантаження на організації і громадян, пов'язаної з наданням необхідної інформації до органів державної влади, зменшення кількості звернень до органів державної влади з проханням про надання послуг і скорочення часу очікування за рахунок підвищення ефективності взаємодії органів державної влади на основі інформації та комунікаційні технології;
- забезпечення рівня інформаційної відкритості та прозорості органів державної влади, підвищення рівня довіри і взаємодії, скорочення часу, що витрачається окремими особами і громадянами на реалізацію своїх конституційних прав і обов'язків, шляхом створення нових і модернізації існуючих відомчих сайтів в Інтернеті [83].

Успіх реалізації в Україні програми «електронного уряду» забезпечать такі умови, як:

- кожна послуга або інформація повинна бути доступна в електронній формі через Інтернет для створення електронних державних служб;
- коли потенційний клієнт звертається до порталу державних служб або офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади, робота з ними повинна бути легкою, простою та зручною;
- повсюдність впровадження інформаційних програм електронного урядування усіма державними органами в державних органах;
- розуміння необхідності переходу всіх без винятку державних службовців на новий спосіб взаємодії з населенням при виконанні своїх завдань.

В даний час Україна приймає та впроваджує досвід провідних країн у створенні електронного уряду, створенні багатофункціональних центрів та вдосконаленні діяльності кол-центрів. Створено передумови для подальшого розвитку зворотного зв'язку із суспільством, відкритості інформації, розвитку

електронної міжвідомчої взаємодії та державних інституцій захисту прав та врахування думок одержувачів адміністративних послуг. Міжнародна ініціатива «Партнерство відкритого уряду» впроваджується в Україні з 2011 року. В рамках ініціативи країни-учасниці розробляють дворічні плани дій у співпраці з інститутами громадянського суспільства. 30 листопада 2016 р. Кабінет Міністрів України затвердив План дій щодо реалізації Ініціативи партнерства «Відкритий уряд» у 2016 - 2018 рр. Цей план є третім планом дій щодо реалізації Ініціативи в Україні. Згідно з доповіддю Індексу відкритого уряду Проекту світового правосуддя за 2015 рік, Україна посіла 4 місце у групі Східної Європи та Центральної Азії [38,с.23].

Для України, яка йде в напрямку цивілізованого Європейського Співтовариства в контексті державного контролю у сфері інформатизації, доцільно звернути увагу на такий аспект, як забезпечення надання високоякісних інформаційних та адміністративних послуг населенню [51, с.149]. Державні органи повинні усвідомити, що якщо заявник задоволений якістю наданої йому державної послуги, а також умовами її отримання, тоді йому не спаде на думку писати скаргу. Що може штовхнути заявника на подання скарги до структурного підрозділу, який займається питаннями розгляду звернень громадян [89, с.85]:

- тяганина у наданні відповідей та неодноразові відвідування органів виконавчої влади (у нашому випадку податкових та митних органів);
- некомпетентність посадових осіб (працівників податкових та митних органів);
- тривале очікування результату послуги;
- ускладнення процедурних аспектів отримання послуг через зміни податкового чи митного законодавства.

Ці проблеми можна і потрібно вирішувати, а подальше вдосконалення адміністративних послуг має ґрунтуватися на передовому зарубіжному досвіді. З точки зору аналізу міжнародного досвіду використання інформаційних технологій в державному управлінні доцільно виділити наступні галузі

використання інформаційно-комунікаційних технологій, в першу чергу для надання адміністративних (державних) послуг, що охоплюють:

1) Європейська практика договорів про надання адміністративних послуг. Надання адміністративних послуг здійснюється приватними організаціями на підставі договору про надання адміністративних послуг з державними органами. Надання державних послуг покладено на децентралізовані інститути, які, використовуючи ринкові механізми, більш ефективно, ніж традиційні державні органи, працюють зі споживачами послуг – громадянами і юридичними особами, в зв'язку з високим рівнем конкуренції на ринку і інноваційним впровадженням інформаційних технологій і системи. Адміністративні послуги надаються державною корпорацією шляхом видачі дозволів, грантів і субсидій. У Німеччині та Франції закон регулює як особливу форму договірних відносин щодо надання послуг договір платних послуг. Фінансування організацій, безпосередньо надають громадські послуги, залишається в основному за рахунок бюджету. Акціонерні сервісні компанії працюють на договірній основі з галузевими міністерствами і відомствами, мають право акумулювати в своїх фондах значні кошти, отримані від оплати послуг, які призначені для компенсації державних субсидій і бюджетної залежності. У більшості країн Європейського Союзу спостерігається тенденція до передачі надання адміністративних послуг приватному сектору з метою посилення державного та громадського контролю над якістю послуг.

2) Європейська практика визначення принципів державної політики в сфері адміністративних послуг. Великобританія при наданні адміністративних послуг керується Білою книгою 1999 року «Модернізація уряду», яка включає наступні принципи державної політики в галузі адміністративних послуг, які стали загальними для всіх країн Європейського Союзу:

- принцип реформування державного управління стосується надання адміністративних послуг через Інтернет, цифрове телебачення та мобільний зв'язок;
- принцип найменших дій, як максимальне спрощення організації надання адміністративних послуг;

- принцип зворотного зв'язку одержувачів як гарантія визначення якості надання адміністративних послуг;
- принцип обізнаності одержувача, забезпечує споживачеві вибір адміністративних послуг, місце отримання та постачальника;
- принцип зацікавленості виконавця з метою підвищення уваги та відповідальності чиновників;
- принцип гідного ведення адміністративних послуг;
- принцип рівного доступу до державної служби;

3) Європейська практика отримання державних послуг через представника приватних осіб. Адміністративні послуги надаються не лише одержувачу державних послуг як фізичній особі, а й його представнику на підставі довіреності.

4) Європейська практика ведення реєстру адміністративних послуг. Перевірка переліку адміністративних послуг є важливим елементом у сфері адміністративних послуг і здійснюється безпосередньо державою.

5) Європейська практика критеріїв оцінки адміністративних послуг включає такі критерії:

- відмінне надання адміністративних послуг одержувачу;
- ефективне та правильне використання ресурсів;
- співпраця з іншими державними органами з акцентом на широкий спектр адміністративних послуг;
- надання неупереджених консультацій як державі, так і одержувачу;
- розвиток усіх аспектів трудової діяльності;
- чесно та неупереджено виконувати свої обов'язки;
- огляд усіх законів та нормативних актів, що стосуються державних послуг;
- забезпечення того, щоб поведінка окремого працівника не впливала на загальну репутацію адміністративних служб;

б) Європейська практика досудового вирішення скарг. Одержувач державної послуги має право особисто або через свого представника брати участь у процесі розгляду, що забезпечує більш тісну співпрацю та безпосередню участь отримувача державної послуги.

Крім того, головною особливістю нового етапу вдосконалення державного управління на основі використання інформаційних технологій є впровадження хмарних технологій в аналітичну та інформаційну діяльність органів державного управління на всіх рівнях [251, с.149-152].

Дослідження зарубіжного досвіду законодавчого регулювання надання адміністративно-інформаційних послуг показало, що Україна у цьому аспекті багато в чому відстає від високорозвинених країн. Водночас прийняті в останні роки нормативно-правові акти, адміністративна реформа та ряд додаткових державних програм в інформаційній сфері сприятливо впливають на реалізацію права громадян країни отримувати необхідну інформацію від держави органи, включаючи податкові та митні органи. Підкреслимо, що розвиток системи надання інформаційних послуг органами ДФС України сприяє перетворенню цих органів з наглядових та контрольних на службові. Як результат, ми отримуємо не лише посилення позитивного іміджу податкових та митних органів, а й налагодження партнерських відносин між ДФС України та іншими суб'єктами податкових та митних правовідносин, насамперед із платниками податків, де інтереси держави у наповненні бюджету будуть висунуті на перший план будь-якими способами та методами, а також інтереси кожної із сторін, зберігаючи їх рівновагу. Для цього у 2015 р. З метою врегулювання сфери надання адміністративних послуг у, на той час, органах державної податкової служби було видано наказ Державної податкової служби України «Про створення нових та функціонування існуючого ЗСК» [52, с.23] була затверджена концепція створення та функціонування центрів обслуговування платників податків, рекомендації щодо їх створення, функціонування та влаштування, а також рекомендована операційна процедура. Доцільно зазначити, що функцією надання адміністративних послуг відповідно до основних видів діяльності ДВК є: видача сертифікатів та дозволів, отримання

податкової звітності, реєстрація вхідної кореспонденції, обслуговування платників податків. Ця функція DSC, у свою чергу, реалізується за допомогою наступних інформаційних компонентів: дозволів, реєстрації, ліцензування, консультацій та податкової звітності.

Таким чином, на основі проведеного аналізу можна виділити такі особливості інформаційних послуг, що надаються Державною фіскальною службою України, зокрема:

- надання послуг з ініціативи суб'єкта обігу у формі інформаційного запиту;
- закріплення процедури надання інформаційних послуг на законодавчому рівні;
- суб'єкт ситуації наділений повноваженнями;
- дотримання термінів розгляду запиту на інформацію;
- форма надання послуги – відповідь на запит на інформацію.

Виходячи з цих особливостей, доречно сформулювати наступне визначення інформаційних послуг, що надаються ДФС України - це результат здійснення повноважень менеджером інформації на запит фізичної чи юридичної особи, спрямованих на надання користувачам з інформацією, підготовленою відповідно до їх потреб та призначеною або використаною для здійснення своїх прав та інтересів відповідно до закону.

Таким чином, врахування зазначених особливостей інформаційних послуг стосовно адміністративних послуг, що надаються Державною фіскальною службою України, є сутністю процедури надання інформаційних послуг незалежно від суб'єкта оскарження (суб'єкта публічного чи приватного закону).

2.2. Адміністративно-правовий захист інформації, що використовується в діяльності органів Державної фіскальної служби України

Сьогодні інформація є одним з основних елементів у багатьох сферах державного управління і важливим фактором зв'язків з громадськістю. Зміни, які відбуваються на сучасному етапі в Україні, в першу чергу пов'язані з ростом великого обсягу інформації та її швидкою зміною. Тому, на державу покладено завдання забезпечення доступу громадян України до об'єктивної інформації, що стосується всіх сфер життя громадянина, в тому числі інформації, використовуваної в діяльності ДФС України. Відповідно, для ефективної роботи ДФС України важливі питання інформаційної безпеки, а саме – захист податкової та митної інформації. Слід підкреслити, що інформаційна безпека є невід'ємною частиною національної безпеки України, тому вона представляє великий інтерес для суспільства, особливо в сьогоденних умовах, коли проти України використовуються новітні засоби інформаційної війни. ДФС України відповідає за реалізацію державної політики в податковій і митній сферах, ефективне функціонування якої є необхідною умовою захисту економічних інтересів України.

Для реалізації політики інформаційної безпеки, на думку О.Ю. Нашінец-Наумова необхідно впровадити конкретні методи захисту інформації, які повинні включати:

- огляд заходів захисту, що забезпечують комплексний захист охоронюваних об'єктів, включаючи організаційні, технічні та програмні засоби;
- пропозиції та рекомендації щодо вибору і розміщення на об'єкті основних засобів захисту інформації;
- розробка техніко-економічного обґрунтування впровадження системи захисту інформації, оцінка ефективності цієї системи з урахуванням оцінки ймовірності можливих загроз і величини можливих втрат;
- розробка плану впровадження і підтримки політики інформаційної безпеки;
- розробка пропозицій щодо вдосконалення та розвитку системи захисту інформації суб'єктів господарювання;

- оцінка очікуваної ефективності пропонованих заходів захисту з урахуванням вартості, безконфліктності програмного забезпечення, використовуюваного на сайті, зручності експлуатації [26, с.25].

Сьогодні економічні злочини відбуваються з використанням різних незаконних дій, в тому числі шляхом незаконного привласнення інформації і вторгнення в громадські інформаційні системи. У зв'язку з цим питання захисту інформації в ДФС України та її правового регулювання залишаються актуальними, оскільки з розвитком інформаційних відносин в ДФС України виникає загроза несанкціонованого розкриття інформації з обмеженим доступом, незаконного втручання в інформацію, системами, що представляють собою загрозу; зміна інформації та порушення встановленого порядку її напрямки. Отримавши таку інформацію, зловмисники мають можливість використовувати її для вчинення протиправних дій, включаючи ухилення від сплати податків, зборів і т. д [40, с.4]. Те, що економіка України знаходиться на межі виживання, не новина. Тому основні завдання фіскальних органів, а саме: реалізація дохідної частини бюджету, отримання додаткових доходів до нього і одночасна необхідність створення сприятливих умов для ведення бізнесу, підвищення інвестиційної привабливості країни – цілком актуальні, вимагають максимальних зусиль від ДФС України для їх реалізації.

Фінансово-економічна криза в поєднанні з політичною нестабільністю в Україні негативно позначилася на результатах діяльності більшості господарюючих суб'єктів в нашій країні. Замість цього обсяги тіньової економіки, правопорушень і злочинів у сфері оподаткування збільшилися і продовжують зростати, що вимагає застосування ДФС України нових методів боротьби з податковими правопорушеннями і злочинами [20,с.222]. Ефективність новітніх методів боротьби з податковими та митними правопорушеннями в першу чергу залежить від якості правового захисту податкової та митної інформації. Гострота проблеми забезпечення захисту інформації, використовуюваної в діяльності ДФС України, захисту законних інтересів суб'єктів податкових інформаційних відносин набуває все більшого значення. На це є ряд об'єктивних причин:

- розширення сфери застосування комп'ютерних технологій та підвищення рівня довіри до автоматизованих систем управління та обробки інформації;
- розширення кола посадових осіб, допущених до інформації;
- інформація стає особливим товаром, її цінність часто в рази перевищує вартість комп'ютерної системи, в межах якої вона існує;
- розробка та розповсюдження комп'ютерних мереж розподілених систем та систем з віддаленим доступом до спільних ресурсів;
- наявність комп'ютерної техніки та, насамперед, персональних комп'ютерів, призвела до поширення комп'ютерної грамотності серед загального населення, природно призвела до збільшення кількості спроб незаконного втручання в державні та комерційні автоматизовані системи, як зловмисні і суто «спортивний інтерес»;
- практична відсутність чіткої та послідовної системи правового регулювання відносин у сфері накопичення та використання інформації;
- випуск під час економічної кризи значної кількості професіоналів, які знають усі переваги та недоліки комп'ютерних систем, мають детальну документацію та досконалі інструменти та технологічні засоби для аналізу та злому механізмів захисту;
- швидкий розвиток та поширення комп'ютерних вірусів [45, с. 23].

Наголошуємо, що правовий захист інформації у діяльності ДФС України є загальною проблемою, яка, крім правових питань захисту власної податкової та митної інформації, включаючи захист громадян від заподіяння їм значних матеріальних, моральних або іншої шкоди, яку вони можуть зазнати. внаслідок того чи іншого використання цієї інформації. Водночас правовий захист є головним напрямком досягнення інформаційної безпеки ДФС України, а технічні засоби та методи – лише його необхідні складові. Також не викликає сумнівів, що правовий захист регулює використання апаратних, програмних та інших засобів захисту інформації.

Для оцінки сучасного стану захисту інформації в ДФС України необхідно з'ясувати, які сфери правової інформаційної безпеки наразі існують, впроваджуються та плануються до впровадження.

В. А. Ліпкан зазначає, що система інформаційної безпеки в ДФС України не обмежується великим набором нормативних актів. Неможливо констатувати остаточне створення основних елементів системи інформаційної безпеки в ДФС України. Це пов'язано з відсутністю загальної системи національної безпеки, невизначеністю політики національної безпеки. Нарешті, недосконалість правового регулювання національної та інформаційної безпеки негативно впливає на державне управління загалом у цій галузі [21, с.220-221]. А. В. Шапка визначає загальну концепцію інформаційної безпеки ДФС України як систему пропонуванних дій, що зачіпають право на інформацію та свободу інформації, захист інформації та право власності на інформацію, захист від інформаційних впливів. На думку вченого, основою вдосконалення системи інформаційної безпеки ДФС України в процесі розширення міждержавного співробітництва має стати ефективна загальна система інформаційної безпеки ДФС України як важлива складова національної безпеки України [49, с.138]. Загалом у сучасних умовах систему правової інформаційної безпеки ДФС України можна розглядати через такі елементи, як:

- концептуальні положення фіскальної політики внутрішньої інформаційної безпеки;
- цілі та завдання як відображення об'єктивних потреб ДФС України, платників податків, суспільства та держави у реалізації їх інтересів;
- загрози і небезпеки, вразливість інфраструктури ДФС України, яка потребує максимального захисту;
- ресурси, сили і засоби забезпечення інформаційної безпеки ДФС України;
- суб'єкти, що забезпечують інформаційну безпеку на державному, регіональному та місцевому рівнях;
- дотримання вимог інформаційної безпеки платниками податків і суб'єктами ДФС України;

- забезпечення технічної, технологічної, інформаційної незалежності ДФС України в сфері інформаційних телекомунікацій [23, с.83].

Вищезазначені елементи інформаційної безпеки ДФС України втілені в правових актах, велика частина яких стосується захисту інформації, використовуваної в діяльності Державної фіскальної служби України.

Питання правового захисту інформації реалізуються на двох рівнях: державному та відомчому. Реалізація здійснюється шляхом закріплення правових норм, що стосуються захисту інформації, в нормах правових актів. Державні правові акти включають Конституцію України, кодекси, закони, укази Президента України, постанови Верховної Ради України та інші правові акти, що встановлюють відповідальність за посягання на інформацію з обмеженим доступом, в яку ми включаємо конфіденційну інформацію, засекречену інформацію і інформацію, яка знаходиться тільки в службовому використанні (службова інформація), за злочини проти встановленого порядку зберігання інформації і т. д.. У відомчі постанови повинні входити накази, положення та інструкції, що видаються ДФС України для забезпечення захисту інформації в діяльності його органів і структурних одиниць.

Система правових актів, що регулюють питання захисту інформації, яка використовується в діяльності ДФС України, є частиною державної системи правових актів у сфері захисту інформації та включає кілька центральних блоків.

Перший і основний блок – це норми Конституції України, які встановлюють загальні правила захисту інформації. Під складовими елементами розуміються правила, що застосовуються до питань інформатизації, інформаційного забезпечення ДФС України.

Другий блок складається з концепцій, доктрин і стратегій, пов'язаних з інформаційною безпекою країни, які включають положення, що стосуються захисту інформації [15, с.234] та інші.

Третій блок – це правові акти, що регулюють окремі аспекти (організаційні, технічні та ін.) Відносин у сфері захисту інформації. Він

включає як закони, так і відомчі постанови, які повністю або частково розкривають організацію захисту інформації.

У четвертий блок включені акти, що встановлюють відповідальність за правопорушення в сфері захисту інформації.

За правопорушення у сфері захисту інформації передбачені наступні види відповідальності:

- дисциплінарні (догана, звільнення);
- цивільні (відшкодування збитків);
- адміністративний (попередження, адміністративний штраф);
- кримінальна (штраф, позбавлення волі).

Норми, що встановлюють відповідальність в області захисту інформації, з одного боку, забороняють суб'єктам інформаційних відносин під загрозою покарання вчиняти правопорушення щодо інформації, що підлягає захисту, а з іншого – зобов'язують винних у таких правопорушеннях нести підзвітний.

Ця різниця доречна, оскільки на основі нормативних актів в майбутньому розробляються пропозиції щодо реалізації фіскальної політики в області правового захисту податкової та митної інформації.

Недоліком правового регулювання захисту інформації, що використовується в діяльності ДФС України, є закріплення його в багатьох актах різної юридичної сили. При цьому деякі важливі питання регулюються підзаконними актами, а не законами. Більш того, ці підзаконні акти застаріли. Наприклад, критерії оцінки захищеності інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу «174» були затверджені в 1999 р і розроблені в 1997-1998 рр. На сьогоднішній день вони не повністю враховують всі фактори, які не можуть бути об'єктивними, багато критерії застаріли, їх складно вирахувати і не адаптувати для використання на практиці. Крім того, в зв'язку з процесами глобалізації в усьому світі і проблемами, що стоять перед Україною, з'явилися нові критерії оцінки інформації.

Наступною проблемою є декларативний характер актів, які регулюють різні аспекти захисту інформації, що використовується в діяльності органів

Державної фіскальної служби України. Зауважте, що декларативність є характерною рисою всього національного законодавства про інформацію. Декларативний характер значного масиву норм без вказівок щодо способу їх реалізації призводить до низького рівня правової реалізації правових норм, що регулюють суспільні відносини у сфері інформаційної безпеки. Крім того, наявність численних загальних або довідкових правових норм, безліч абстрактних та суб'єктивних понять, що вимагають офіційного тлумачення або чіткого визначення, а також відсутність консолідації основних, базових визначень є джерелами загроз інформаційній безпеці України загалом та до органів ДФС України. Навіть Доктрина інформаційної безпеки України є декларативною. У її розділах важливі компоненти забезпечення інформаційної безпеки розглядаються фрагментарно та випадково. Вводяться нові терміни, в той час як немає роз'яснення основних системно утворюючих визначень, що використовуються в тексті Доктрини. Вчення перенасичене неюридичними термінами (вплив, руйнівний вплив, всебічне задоволення тощо), суть яких також не пояснюється. Норми Доктрини повинні розкривати та деталізувати чинні правові норми та слугувати основою для формування та вдосконалення різноманітних систем забезпечення інформаційної безпеки особи та громадянина, суспільства та держави.

Третя проблема, яка має бути присутньою при захисті інформації, що використовується в діяльності ДФС України, це невідповідність законодавчих та підзаконних актів як між собою, так і чинній Конституції. Водночас необхідно погодитися з думкою М.В. Гордейчук, який зазначає, що незважаючи на наявність значної кількості нормативно-правових актів щодо забезпечення інформаційної безпеки України загалом та фіскальних органів зокрема, практика застосування цих правових актів свідчить про наявність прогалин у законодавстві, яких небагато регулюється або не повністю регулюється. Українське законодавство у галузі захисту інформації не є постійним і значно відстає від науково-технічного прогресу. На жаль, термінологія, що застосовується при регулюванні відносин, що виникають у галузі захисту інформації, в основному не відпрацьована, що призводить до виникнення

конфліктних ситуацій та непорозумінь [65, с. 177] між суб'єктами податкової та митної інформації правовідносин.

Ми вважаємо, що стан нормативно-правових актів, що регулюють особливості та процесуальні аспекти захисту інформації, що застосовуються в діяльності органів ДФС України, зумовлений загальним станом чинного національного законодавства про інформацію, яке, у світлі європейської інтеграції процесів, також є досить недосконалим. Це тягне за собою відсутність системних державних та адміністративних рішень, спрямованих на забезпечення захисту стратегічних національних інтересів в інформаційній сфері, і породжує недооцінку важливості інформаційно-комунікаційного аспекту в процесі розвитку держави, консолідації суспільства, європейських та євроатлантична інтеграція. Відповідно, вищезазначене дає підстави стверджувати, що значна кількість інформаційних матеріалів («піратських» відео, аудіо та текстових записів, неліцензійного програмного забезпечення, матеріалів екстремістського, порнографічного та провокаційного характеру тощо) у національному інформаційному просторі не відповідає вимоги чинного законодавства у галузі захисту суспільної моралі, руйнує систему людських цінностей та призводить до деградації суспільства. Це стосується і відносин, пов'язаних із забезпеченням захисту інформації органів ДФС України, як найважливіших для економіки держави.

На жаль, Україна все ще залишається інформаційно-залежною від зарубіжних країн та зарубіжних інформаційних структур, негативно впливає на стан захисту інформаційних ресурсів, оскільки із зростанням значення інформації в суспільному житті, з посиленням глобального впливу на нації та держави, проблема збереження та постійне їх оновлення стає нагальним. національний інформаційний простір. Під час інформаційної агресії він є об'єктом пріоритетного ураження та суб'єктом організації захисту сторони, яка зазнала інформаційної агресії, з метою запобігання маніпуляціям з громадською думкою, зокрема шляхом розповсюдження недостовірної, неповної та упередженої інформації.

Розвиток і вдосконалення досліджуваної правової сфери визначається, в першу чергу, метою діяльності органів ДФС України в інформаційній сфері як інструменту регулювання податкових і митних інформаційних правовідносин. Беручи до уваги існуючі положення, вважається за доцільне сформулювати основні напрямки, за якими слід удосконалювати правову базу забезпечення захисту податкової та митної інформації:

1. Формування повного пакету правових документів, що регулюють вирішення проблем, пов'язаних із захистом податкової та митної інформації.

2. Визначення заходів відповідальності співробітників ДФС України за порушення правил захисту податкової та митної інформації.

3. Визначення посадових осіб, відповідальних за організацію захисту інформації в ДФС України за наступними напрямками:

- забезпечення безпеки податкової та митної інформації незалежно від її носія;
- забезпечення криптографічного захисту податкової та митної інформації;
- забезпечення безпеки інформаційних систем;
- безпеку зашифрованою зв'язку;
- забезпечення інженерно-технічного захисту податкової та митної інформації та інформаційних систем;
- надання достовірної управлінської інформації керівництву ДФС України.

4. Визначення порядку вирішення спорів і конфліктів з питань забезпечення захисту податкової та митної інформації, використовуваної в діяльності ДФС України.

На думку Н.Б. Новицкой, через відсутність комплексного системоутворюючого законодавчого акту в діяльності ДФС України з питань інформаційної безпеки існує гостра необхідність в розробці такого акта, який міг би забезпечити:

- створення єдиної стратегії формування державної політики в галузі інформаційної безпеки ДФС України;
- розробка правових і організаційних механізмів забезпечення інформаційної безпеки ДФС України;
- визначення нормативно-правового статусу учасників інформаційних правовідносин органів ДФС України, встановлення їх відповідальності за дотримання законодавства в цій сфері;
- підготовка кадрів, які повинні забезпечувати інформаційну безпеку ДФС України [63, с. 46].

Видно, що основним актом, який повинен стати ядром нормативно-правової бази щодо захисту інформації, повинен бути проект «Загальний захист інформації та підтримка державних органів України». Цей проект може бути прийнятий у вигляді Концепції. Підготовка даної Концепції повинна ґрунтуватися на:

- ✓ по-перше, про вже чинних актах, що регулюють окремі питання захисту інформації в державних органах;
- ✓ по-друге, про позитивний закордонний та вітчизняний досвід в області захисту інформації.

Концепція повинна бути заснована на сучасних інформаційних технологіях, в першу чергу на технологіях Blockchain, використовуваних на основі системного підходу. Використання технології Blockchain повністю захистить органи державної влади від хакерських атак і підміни даних в інформаційних системах. Все це може бути досягнуто за рахунок того, що доступ до Blockchain здійснюється за допомогою спеціальних ключів, які гарантують надійність всієї мережі. Він є у кожного користувача. Ключ являє собою набір криптографічних записів, і для його отримання злоумисник повинен мати доступ до всіх комп'ютерів в мережі. На сучасному етапі розвитку інформаційних технологій це зробити практично неможливо. Зверніть увагу, що технології Blockchain були протестовані і зарекомендували себе як найкращі на ринку криптовалюта. Концепція повинна регулювати

використання технології Blockchain в роботі державних органів. Слід підкреслити, що для повного розкриття потенціалу Blockchain всі існуючі інформаційні системи органів державної влади повинні бути об'єднані в єдину систему.

Процес ефективного правового захисту інформації вимагає скоординованої роботи щодо формування та використання інформаційних ресурсів по всій країні, а також використання загального середовища спілкування та єдиного набору інформаційних технологій. На жаль, поки рано говорити про спільну систему зв'язку. Більшість державних органів України не мають спільної інформаційної системи та взаємопов'язаного електронного документообігу. Варто також відзначити наявність у державних органах різних комп'ютерних та інших інформаційних технологій, через їх технічні характеристики їх не можна об'єднати в одну інформаційну мережу. Використання різного, а часто і неліцензійного програмного забезпечення, часом посилює цю проблему [65, с. 176]. Здається, вітчизняні інформаційні технології та програмне забезпечення повинні бути максимально стійкими до несанкціонованого незаконного впливу.

Інформаційні системи ДФС України містять інформацію підвищеної цінності, тому їх захист повинен здійснюватися на дуже високому рівні (правовому, технічному, організаційному тощо). Тому процес отримання податкової та митної інформації та доступу до них ускладнений навіть для легальних користувачів. Крім того, у зв'язку з демократизацією суспільного життя, реалізацією політики відкритості та вільного доступу до інформації в державі значна кількість користувачів, що звертаються до ДФС України з метою отримання публічної інформації, знижує загальну ефективність захисту інформації. Все це приводить нас до висновку, що Концепція не повинна бути «прохідним» правовим актом із декларативними нормами, а вказувати, що слід робити на державному рівні вчасно і хто відповідає за реалізацію норм Концепції практиці та несе відповідальність за їх невиконання. Щоб Концепція запрацювала і в повній мірі реалізувала свою мету (оскільки вона не є нормативним актом прямої дії, що регулює виключно всі аспекти захисту

інформації та забезпечення діяльності державних органів України), державним структурам необхідно працювати над реалізацією визначених у Концепції завдань у практичну площину, тобто необхідно буде створити низку нових нормативно-правових актів у цій галузі. Це важливий момент, оскільки Концепція після її прийняття окреслить стратегічні питання, а центральні органи виконавчої влади, включаючи ДФС України, структури сектору безпеки та оборони повинні деталізувати та конкретизувати свої вимоги в інших нормативних документах.

Висновок до розділу 2

Особливостями інформаційного забезпечення у діяльності органів ДФС України є: однією зі сторін обов'язково виступають органи ДФС України; інформаційно-правові відносини виникають при повсякденному практичному здійсненні завдань та функцій контролюючими органами в процесі реалізації фіскальної політики, тобто вони мають односторонній державно-владний характер та здійснюють за допомогою форм та методів, визначених адміністративним, податковим та митним законодавством, використовуючи при цьому методи переконання і примусу для вирішення повсякденних завдань; інформаційні правовідносини забезпечують захист прав платників податків і зборів на інформацію; одна із сторін має право вимагати від іншої сторони такої поведінки, яка передбачена відповідною правовою нормою; інформаційно-правові відносини можуть виникати за ініціативою будь-якого суб'єкта інформаційних правовідносин, що не передбачає згоди іншої сторони; порушення однією зі сторін юридичних обов'язків спричиняє її відповідальність.

Складовими інформаційних правовідносин у діяльності органів ДФС України визначено: об'єкт, яким виступає податкова та митна інформація; суб'єктами є платники податків та зборів, податкові агенти, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, Національний банк

України, банки, інші фінансові установи, органи влади інших держав, міжнародних організацій або нерезидентів, підрозділи ДФС України; змістом даних відносин є система прав та обов'язків їх учасників.

ДФС України є унікальним суб'єктом інформаційних правовідносин, що, у першу чергу, пов'язано з тими функціями, які виконує даний орган державної влади, а по-друге – з видом інформації, яка надходить до податкових та митних органів та використовується ними. При цьому, незважаючи на те, що всі фіскальні органи здійснюють діяльність, тією чи іншою мірою пов'язану з інформацією та інформаційними ресурсами, у складі ДФС України утворені спеціальні підрозділи, які здійснюють управління інформаційними ресурсами на постійній основі, тобто здійснюють діяльність, пов'язану з обробкою інформації та зберіганням, розпорядженням та використанням інформаційних ресурсів, зокрема: Департамент охорони державної таємниці, технічного та криптографічного захисту інформації; Департамент інформаційних технологій; Інформаційно-довідковий департамент.

Органи ДФС України, крім регулювання інформаційних процесів у фіскальній сфері, виступають в якості розпорядника основних інформаційних ресурсів і технологій, реалізують державну інформаційну політику країни, підтримують єдиний інформаційний простір на всій її території, вирішують різні проблеми інформаційного обміну між суб'єктами податкових та митних правовідносин.

РОЗДІЛ 3. НАПЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ

3.1 Зарубіжний досвід інформаційного забезпечення фіскальних органів

Важливою і необхідною складовою ефективною податковою та митною роботи в розвинених країнах світу є потужна інформаційна підтримка. Повноцінна взаємодія інформаційних систем фіскальних органів і їх вільний доступ до інформаційних баз інших установ, які містять дані про матеріальні та фінансові активи платників податків, дозволяють оперативно отримувати необхідну інформацію при перевірках підприємств і завчасно вживати необхідних заходів. Аналіз зарубіжного досвіду податкового адміністрування показує, що в розвинених країнах є перевірені методи і механізми, що дозволяють кардинально модернізувати роботу податкових органів на основі використання сучасних інформаційних технологій і підвищити ефективність збору податків [74, с. 47].

Вивчення зарубіжного досвіду інформаційного забезпечення фіскальних органів є передумовою для виявлення нових шляхів вдосконалення правового регулювання інформаційного забезпечення адміністративної діяльності в сфері збору податків при формуванні інформаційного суспільства та податкової реформи в Україні [66, с.135].

Законодавство розвинених зарубіжних країн передбачає активну інформаційну діяльність, обов'язкову звітність органів влади перед населенням незалежно від наявності запитів або запитів про надання певної інформації, обов'язкове інформування громадян про поточну діяльність фіскальних органів. Інформаційна прозорість і відкритість функціонування регулюючих органів в прогресивних країнах світу вселяють довіру населення і не викликають сумнівів у їх сумлінній праці [42, с. 145].

Слід зазначити, що недостатній рівень правового регулювання використання інформаційних технологій в процесі звітності платниками податків призводить до відсутності єдиного підходу до задачі електронної

звітності та різномірним правилам її подання в ДФС Україна. Ці обставини призводять до появи значного обсягу паперової звітності, що призводить до надмірних операційних витрат і витрат часу на підготовку, подання, отримання і обробку звітів; невиправдані матеріальні витрати на закупівлю бланків, вплив людського фактора - наявність помилок у звітності, суб'єктивності, корупції [39, с. 12].

Позитивний зарубіжний досвід показує, що давно необхідно перейти від звичних паперових технологій створення, обробки, поширення і зберігання інформації до електронних, а також удосконалити програмне і апаратне забезпечення для її автоматизованої обробки, що значно полегшить підготовку і обробку інформації. податкова декларація. Відсутність єдиної системи та механізмів електронного інформаційного взаємодії між центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та підзвітними суб'єктами зумовило необхідність вирішення даного питання на законодавчому рівні. Для вирішення даної проблеми була розроблена і затверджена Концепція створення та експлуатації автоматизованої системи «Єдине вікно для електронної звітності» [38,с. 67]. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р № 809-р затверджено План заходів щодо реалізації Концепції створення та експлуатації автоматизованої системи «Єдине вікно для електронної звітності». У цьому документі визначається порядок реалізації Концепції з визначенням суб'єктів тих чи інших подій [33,с. 34].

Виходячи з вищевикладеного, доречно розглянути досвід деяких зарубіжних країн в цьому аспекті, наприклад, в США тестування електронної звітності по каналах зв'язку вперше було проведено в 1986 році. В експерименті брали участь три міста, виявився настільки успішним, що в наступному році в ньому було задіяно близько десяти міст, а в 1988 році - 14 штатів, спец-оператора було відправлено 0,5 мільйона звітів. У 2006 році були видані правила, що забороняють подавати деякі звіти іншим способом, окрім електронного [18, с. 67].

Завдяки активній співпраці державних установ та приватних компаній у 2007 році більше половини всіх звітів (як фізичних, так і юридичних осіб) були

надіслані американцями через Інтернет. Перевагами використання цього формату звітності є можливість уникнути черг, заощадити час та гроші, витрачені на доставку звітів до податкових органів тощо. Крім того, програмне забезпечення звітності автоматично виконує безліч спеціальних розрахунків і самостійно знаходить помилки, а система електронних ключів робить електронну звітність захищеною від сторонніх перешкод. Також позитивним є те, що сторінки електронної форми звітності повністю відповідають звітному документу на папері, і тому платник податків, подаючи звіти в електронному вигляді, не потребує перекваліфікації [74, с. 89].

Сполучені Штати Америки сьогодні є одним із світових лідерів у галузі досліджень та впровадження нових форм управління інформацією та виробництва нових інформаційних та комп'ютерних технологій, інформаційних ресурсів та продуктів, надання таких інформаційних послуг, як програмне забезпечення, аудіовізуальні твори, телебачення програми, кіноіндустрія, музична продукція, розваги та реклама. Метою Національної інформаційної політики США є впорядкування інформаційних потоків у політичній, економічній, науковій та військовій сферах в інтересах збалансування державного контролю та свободи бізнесу. Інформація розглядається як один з основних національних ресурсів, а системи, що забезпечують її створення, обробку та розповсюдження, розглядаються як головний стратегічний фактор розвитку інформаційної галузі та побудови інформаційної інфраструктури. Концепція національної інформаційної політики США передбачає необхідність розширення та вдосконалення інформаційного середовища під його егідою, посилення його впливу на такі регіони, як країни Латинської Америки, Центральної та Західної Європи та Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Інформаційна політика США визначається як сукупність нормативних актів державного сектору, покликаних заохочувати та регулювати створення, використання, зберігання, передачу та розповсюдження інформації. Його пріоритетами є:

- підтримка досліджень та розробок у галузі інформації та телекомунікацій, сприяння обміну технологіями між університетами та фірмами;
- створення та вдосконалення інформаційної інфраструктури, включаючи глобальну інформаційну інфраструктуру;
- забезпечення балансу між чотирма базовими інформаційними цінностями може бути порушено в результаті впровадження нових інформаційних технологій, а саме конфіденційності інформації, інформації як загальнодоступного та товару, інформації як товару, інформації як невід'ємної частини функціонування держави;
- конфіденційність та захист персональних даних у різних сферах управління та приватного сектору;
- вдосконалення державної політики у галузі інформатизації та телекомунікацій [38, с. 34-35].

Говорячи про США, ефективність та результативність податкової системи базується на широкому використанні інформаційних технологій. Це стосується вільного доступу податкових органів до інформаційних баз даних інших установ, що мають дані про доходи, витрати, фінансові зобов'язання та фінансовий стан платників податків [42,с.33]. Джерелами інформації є матеріали аудиторів та податкових інспекторів, громадських організацій, правоохоронних органів зарубіжних країн, банківських та інших фінансових установ США, а також пересічних громадян. Американські платники податків зобов'язані надати податковій адміністрації всю інформацію, яка може бути використана для визначення бази оподаткування, навіть якщо вона містить інформацію не на користь платника. У цьому випадку податкові органи мають право перевіряти приватне житло та кореспонденцію, це не дозволяється одній іншій державній службі [18,с.75].

Доцільно використовувати цей досвід в Україні, особливо стосовно українських громадян, які працюють за кордоном. Отже, сьогодні майже 400 тисяч українців є платниками внесків на пенсійне, медичне та соціальне страхування в Республіці Польща, а тому працюють відповідно до

законодавства. У свою чергу, зобов'язання такої фізичної особи сплачувати податки в Україні залежить від статусу її місця проживання (п. 14.1.213, ст. 14, ст. 15 Податкового кодексу), який, на думку органів ДФС, є насамперед визначається наявністю українського паспорта. Якщо особу визнано податковим резидентом України, вона зобов'язана сплатити до бюджету податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) із усіх отриманих доходів за ставкою 18% та військовим збором 1,5% доходу платника. Єдиним позитивним моментом є те, що єдиний соціальний внесок (ЄСВ - 22%) з іноземних доходів не сплачується. На жаль, у більшості випадків українці, влаштовуючись на роботу за кордоном, обгрунтовано сподіваються, що ДФС України не дізнається про їхні іноземні доходи, і свідомо не надають відповідну інформацію [58, с. 23].

Також важливим джерелом інформації для податкової служби США є дані технічних кредитних бюро - приватних фірм, що спеціалізуються на зборі даних (в США та інших західних країнах), які характеризують фінансовий стан фізичних осіб. Поява цих фірм пов'язано з розвитком кредитних послуг та з потребами кредиторів в оперативній перевірці кредитоспроможності потенційних клієнтів. Три основних кредитних бюро США (всього понад 200) «TRV», «Trans Union» і «Equifax» - це 400 мільйонів файлів на 160 мільйонів чоловік, тобто майже на все доросле населення країни. Основними постачальниками і споживачами інформації, що накопичується в електронних системах кредитних бюро, є фінансові інститути (банки, страхові компанії, іпотечні фонди і ін.) [40, с. 472].

Інформація, отримана фіскальними органами, підлягає ретельній перевірці з використанням сучасних інформаційних методів. Зокрема, вивчається склад і динаміка витрат платника з подальшим їх зіставленням з розміром доходу, що дозволяє виявити ризики можливих правопорушень у сфері оподаткування. Також в США широко використовується параметричний метод попереднього контролю, який на основі математичного підходу дозволяє ідентифікувати декларації з малоймовірними (можливо, ненадійними) даними, які потім ретельно аналізуються [34, с. 23]. У цьому випадку дані, що містяться

в податкових деклараціях, автоматично порівнюються з усіма даними, отриманими Податковою службою Міністерства фінансів США з різних джерел і введеними в комп'ютерну систему бухгалтерського обліку. Пошук порушників податкового законодавства здійснюється шляхом систематичного «просіювання» всіх наборів даних за такими критеріями, як: часте рух фінансових активів; використання декількох кредитно-фінансових організацій при укладанні договорів і проведенні платежів; невідповідність податкових декларацій масштабам господарської діяльності платника податків; приховування партнерів від певних видів бізнесу; значний розрив між доходами і витратами; оформлення нерухомості на вигаданих осіб; перетворення готівки в предмети розкоші, антикваріат тощо. [40, с. 472].

У той же час сучасна інформаційна політика Великобританії формується в умовах створення глобальної системи міжнародних відносин і спрямована на поліпшення умов конкуренції на інформаційному ринку, підвищення ефективності інформаційних послуг і впровадження інформаційних технологій в державному управлінні. Стратегія британського уряду в області інформаційних технологій і телекомунікаційних мереж передбачає: реалізацію проекту британської телекомунікаційної супер-магістралі (Super Janet); створення сприятливих умов для підприємництва за рахунок використання інформаційних технологій і мереж. Пріоритетами британської інформаційної політики щодо поширення інформаційних і комп'ютерних технологій є: освіта, охорона здоров'я, приватний бізнес [38,с.29-30]. В роботі британських податкових органів досить поширена практика збору податкової інформації від третіх осіб, а також використання специфічних методів, таких як приховане спостереження, опитування свідків з середовища платників податків, перлюстрація пошти і прослуховування телефонних розмов, залучення платних інформаторів. Так, в кінці 2011 року в Англії було утворено новий підрозділ Королівської податкової служби – «Affluent Unit» («Підрозділ достатку»), в функції якого входить збір інформації про податкові порушення, покупка нерухомості за кордоном платниками податків з високими доходами [44, ст. 38]. Крім того, для виконання завдань, поставлених перед Управлінням

державних доходів і митниці Сполученого Королівства, його структурні підрозділи займаються розробкою і впровадженням нових технологій і методів роботи з платниками податків. Так, в 2007 році «детектор брехні» використовувався для подачі заявок на отримання різних допомоги через телефонні мережі. Вловлюючи певні коливання і зміни тону голосу, ця технологія дозволяє виявляти нелегальні заявки на отримання посібників і економити бюджетні кошти [29, с. 78]. Значний акцент зроблено на спрощення податкової документації (форми, інструкції, рекомендації), а також на створення максимально зручного для платника податків процесу взаємодії з податковими органами. Це виражається в можливості заповнювати та подавати декларації в електронному вигляді і в режимі реального часу (он-лайн), виконанні податкових зобов'язань (сплата податків і зборів) через Інтернет, отримання індивідуальних консультацій в єдиній національній телефонній службі або через Інтернет у режимі он-лайн, при цьому платник податків надає всі необхідні дані (розмір доходу, особисті дані і т. д.). Лінія, по якій проходить консультація, захищена паролем, що гарантує конфіденційність інформації. Для цього просто зайдіть на офіційний сайт Управління державних доходів і митниці.

Інформаційна політика Німеччини спрямована на сприяння реформуванню державного управління в країнах ЄС, їх участь у вільному транскордонному обміні інформацією, пропаганду ідеалів європейської демократії, створення відповідної законодавчої бази, технічного оснащення інформаційного сектору та підготовку кваліфікованих фахівців в Німеччині для національних та приватних корпорацій, організацій, фондів тощо [21, ст. 146]. Крім того, німецьке законодавство також сприяє розвитку інформаційних технологій у державному управлінні. Наприклад, у Німеччині існує урядова програма «Федеральна підтримка нових комунікаційних та інформаційних технологій» (1994). Положення цієї програми встановлюють відповідний контроль з боку міністерств за здійсненням фінансування останніх сфер діяльності інформаційних центрів та служб. Отже, програма «Інфо-2000» визначає посилення відповідальності федеральних земель при здійсненні

останніми контролю за змістом інформації. Федеральний закон «Про телекомунікації» (1991) надає відповідним землям право ліцензувати діяльність, спрямовану на обмеження розповсюдження інформації забороненого вмісту (наси́льство, агресія, порнографія тощо), та Закон «Про Інтернет» (1997) створює певні обмеження свободи думок та розкриття інформаційного вмісту, що може призвести до політичної нестабільності. Федеральний уряд Німеччини в лютому 2011 р. Прийняв Стратегію кібербезпеки, згідно з якою встановлюється посилення захисту інфраструктури стратегічного значення. У рамках цієї стратегії визначено, що всі державні органи, що вивчають проблеми кіберзлочинності, повинні взаємодіяти не лише між собою, а й з приватним сектором [40,с.162-163]. Що стосується фіскальних органів Німеччини та їх інформаційної підтримки, вони мають право отримувати будь-яку інформацію (навіть таку, що стосується комерційної таємниці) від комерційних банків та інших компаній, що обслуговують платника податків, лише якщо є вагомі підстави підозрювати, що це платник податків вчинив податкове правопорушення [32, с.145]. У Німеччині, щоб виявити факти мінімізації податків, з'ясувати та оцінити різні обставини податкової поведінки платників податків, Податкова адміністрація шукає інформацію або під час підготовки до податкової перевірки, або під час її проведення.

Відповідно до інформаційної політики Франції, вона спрямована на розвиток інформаційних магістралей, електронного ринку та банківського сектору, лібералізацію комунікацій, реформування інформаційного законодавства, стимулювання наукових досліджень у цій галузі, створення систем інформаційної безпеки та запобігання комп'ютерним злочинам тощо [37, с. 31-32].

Зокрема, в підрозділах Національного управління податкових розслідувань Франції діють дві інформаційні системи, які працюють в інформаційній взаємодії і дозволяють завчасно реагувати на порушення податкового законодавства [51,с. 23]. Вони складають основу інформаційного забезпечення контрольно-оперативної діяльності цих підрозділів. Перша – це

система реєстрації та обліку інформації про платників податків (SPI), яка забезпечує автоматичний збір інформації про фізичних та юридичних осіб. У банку даних системи зберігається інформація про 48 мільйонів чоловік і їх адреси. Протягом року обробляється близько 216 мільйонів запитів. Система спрощує процедуру оподаткування і дозволяє отримувати необхідну інформацію в ході перевірки платника податків. Важливим елементом інформаційної підтримки французьких податкових органів є друга система FICOVA, яка веде облік і обробляє інформацію про банківські рахунки, яка надходить з банківських установ. Система працює цілодобово 5 днів в тиждень. В добу виконується 20 тисяч запитів, термін виконання 24 години. Користувачами системи є Головне податкове управління (DGI), митниця, юридична поліція, суди, прокуратура. Завдяки використанню цієї системи в бюджет надходить майже 12% всіх сум, визначених податковими органами серед прихованих від оподаткування [50, с. 56]. У Франції в рамках державної інформаційної політики створена система захисту інформації та запобігання комп'ютерних злочинів. Також були заплановані і реалізовані заходи з обмеження іноземної присутності в інформаційному просторі і забезпечення безпеки національного інформаційного простору. Закон про електронні комунікації визначає діяльність Міністерства внутрішніх справ і Міністерства оборони Франції в інформаційному і комп'ютерному просторі, спрямовану на забезпечення контролю за передачею інформації, в тому числі в радіочастотному просторі.

Звітність у Франції здійснюється он-лайн, де ви можете розрахувати свої податки, вказавши потрібне поле, заповнивши необхідні рядки і відповівши на питання. Крім того, ви можете зробити розрахунок за поточний період і розрахувати податки на майбутнє [74, с. 67].

Цікавий досвід Ірландії, де ще в 1997 р Комісія інформаційного суспільства заявила про необхідність впровадження «Самообслуговування через Інтернет», а у вересні 2000 року була введена служба он-лайн доходів, яка дозволяє електронне декларування та сплату різних податків і зборів (21 вид) у зручний час (24 години на добу) і в зручному місці, для всіх своїх клієнтів і їх

агентів. Online Revenue Service – це повністю інтегрована Інтернет-система, яка пропонує безпечний цілодобовий доступ з використанням інфраструктури відкритого ключа для аутентифікації, конфіденційності, надійності та прозорості. Служба електронного декларування та електронних платежів дозволяє уникнути помилок, пропонуючи зручні форми з вбудованими інструментами оцінки і калькуляторами. Він забезпечує миттєве повідомлення про транзакції, швидку обробку декларацій і виставлення зборів, рахунків-фактур і т. Д. У захищене поле введення користувача [23, с. 45]. Клієнти або їх агенти можуть бачити деталі свого податкового рахунку он-лайн, а саме: деталі заповнених або підлягають заповненню декларацій, вироблені платежі, відшкодування і збори, а також деталі податкових платежів. Для полегшення використання електронних підписів було прийнято відповідне законодавство, яке передбачає схвалення осіб, які мають право передавати інформацію затвердженим способом, тобто з використанням Служби он-лайн доходів [74, с. 56].

Отже, враховуючи важливу роль податкових норм країн світу у формуванні вітчизняного законодавства про інформаційне забезпечення у сфері збору податків у Податковому кодексі України та інших нормативно-правових актах, слід передбачити наступні положення зроблено: надання та збір інформації; порядок дотримання податкової таємниці; закріплення визначення поняття податкова таємниця; визначення суб'єктів, з якими взаємодіють фіскальні органи, та закріплення порядку взаємодії між ними; закріплення відповідальності державних органів за ненадання інформації про справляння податків органам доходів і зборів та податковій міліції; порядок надання платникам податків допомоги фіскальними органами.

3.2. Перспективи розвитку інформаційного забезпечення діяльності органів Державної фіскальної служби України

На сучасному етапі в Україні відбувається розрив соціальних відносин, спричинений реформами, що проводяться в державі. Багато з цих реформ покликані мати позитивний ефект у довгостроковій перспективі, і в процесі їх здійснення вони руйнують та змінюють соціальні основи, що дуже негативно сприймається громадянами. Все це накладається на економічну та політичну нестабільність, майбутні вибори (що провокує боротьбу між політичними силами та окремими урядовцями) та соціальні процеси, що виникають у зв'язку з цим. Така ситуація провокує збільшення кількості правопорушень, вчинених в організованих формах із залученням величезних ресурсів та інформаційних технологій. Значна кількість таких злочинів спрямована проти державних органів, включаючи Державну фіскальну службу України, або вчиняються на підставі інформації, отриманої від цих органів.

Слід зазначити, що податкову та митну інформацію, що надходить до секретаря начальника фіскальної служби, слід ототожнювати з елементом, без якого життєздатність усієї системи буде неможливою. У зв'язку з цим розвиток та вдосконалення правового забезпечення інформаційної діяльності Державної фіскальної служби є необхідним кроком не лише з точки зору підвищення якості роботи секретаря начальника, а й взаємодії з іншими суб'єктами оподаткування та митно-інформаційні відносини.

У зв'язку з цим варто підтримати Д.О. Мороз, який наголошує, що «сьогодні досить часто звучать проблемні питання щодо вдосконалення різних аспектів інформаційної діяльності ДФС України. Деякі проблеми в цій галузі вирішуються, але більшість залишаються на папері, що не може не викликати занепокоєння, оскільки якісна інформаційна підтримка ДФС безпосередньо впливає на кількість податків, зборів та інших обов'язкових платежів до державного бюджету [28,с.146]. Тому правове забезпечення інформаційної діяльності цього суб'єкта є актуальним сьогодні. Органи ДФС України повинні проводити правову роботу, спрямовану на створення якісної правової бази для інформаційної системи, яка запобіжить втручання людського фактора в процес

подання та обробки податкової та митної звітності. Це, в свою чергу, дозволить платнику податків отримувати своєчасні та якісні послуги не тільки в державній податковій інспекції, яка контролюватиме сплату податків, але і в будь-якій державній податковій інспекції, де це буде зручно в режимі реального часу. Подібного підходу слід дотримуватися у митних органах. Слід зазначити, що сьогодні 36,2% опитаних представників бізнесу заявляють, що їх не влаштовує якість митних послуг та професіоналізм людей, з якими вони взаємодіють на митниці. Водночас 58,6% вважають, що корупція в митних органах залишається на тому ж рівні [26, с.98]. Такі дані були отримані під час дослідження Європейською Бізнес Асоціацією митного індексу України з січня по серпень 2019 року.

Через непередбачені затримки в процесі проходження митних процедур підприємець не може планувати свою довгострокову діяльність. Тому сьогодні необхідно терміново спростити та пришвидшити митне оформлення, передбачуваність та чіткість митних процедур. Крім того, необхідно оптимізувати проходження екологічного та радіологічного контролю. З лютого 2017 року використання системи «єдиного вікна» в митних органах України стало обов'язковим під час ввезення товарів. За результатами, у першому півріччі кількість компаній, що використовують систему «єдиного вікна», становила 91,4%, а у другому півріччі 2019 року - лише 79%. Водночас лише 37,7% задоволені роботою «єдиного вікна». Ще третині (32,1%) було важко відповісти [21, с. 5]. Тому питання усунення недоліків у роботі цієї системи є актуальним.

Слід зазначити, що необхідність вдосконалення правового забезпечення інформаційної діяльності ДФС України визначається як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами.

До об'єктивних факторів належать: деяка нечіткість правових норм податкового і митного законодавства, що ускладнює їх тлумачення і практичну реалізацію; наявність недостатньої кількості методичних рекомендацій і вказівок в області інформатизації та інформаційно-аналітичного забезпечення, іноді не відповідають нормативним актам вищої юридичної сили та ін.

До суб'єктивних факторів відносяться: ненавмисні помилки співробітників ДФС нижнього рівня, які більше пов'язані зі зміною податкового та митного законодавства і незнанням методичних рекомендацій і вказівок в області інформатизації та інформаційно-аналітичного забезпечення; іноді - некомпетентність співробітників податкових і митних органів та ін.

Перш ніж окреслити перспективи розвитку системи правового забезпечення інформаційної діяльності ДФС, доречно зазначити, що вона може бути представлена в двох складових: організаційної і виконавчої.

Організаційна частина: по-перше, визначає організацію заходів щодо забезпечення інформаційної діяльності ДФС; по-друге, він дозволяє такій системі ефективно функціонувати, створюючи умови для забезпечення безпеки податкової та митної інформації. Організаційна частина правового забезпечення інформаційної діяльності ДФС у Тернопільській обл. включає:

1. Система законів і нормативних актів, що встановлюють:

- порядок і правила захисту податкової та митної інформації, а також відповідальність, що виникає при спробі доступу до цієї інформації;
- права та обов'язки співробітників в сфері інформаційної діяльності ДФС.

2. Система віднесення податкової та митної інформації до інформації з обмеженим доступом, яка включає:

- законодавче визначення податкової та митної інформації, тобто конфіденційної інформації, секретної інформації, а також інформації, яка використовується тільки для службового користування (офіційна інформація);
- законодавчі визначення податкової та митної інформації, яка не може бути віднесена до інформації обмеженого доступу.

Існуюча організаційна частина правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС чітко не регулює функціональність учасників комунікаційних процесів, які здійснюють свою діяльність в інформаційному просторі органів ДФС. Незважаючи на розвиток комунікаційних та інформаційних систем, деякими основними проблемами все ще залишаються проблеми, пов'язані з повнотою, надійністю та якістю інформації, що циркулює

у ДФС України. Незважаючи на те, що величезний масив інформації, що надходить до ДФС від інших учасників податкових та митних інформаційних правовідносин, не може бути негайно перевірений на надійність, потрібно зупинитися на навмисному спотворенні інформації в структурній вертикалі ДФС. Крім того, прихована конкуренція заважає повноті обміну інформацією між різними державними органами. Все це призводить до того, що величезні кошти, що виділяються з бюджету України на функціонування інформаційних фондів, витрачаються неефективно.

Через постійне реформування державних органів бракує досвідчених кадрів. Це знижує ефективність функціонування структурних підрозділів різних державних органів, у тому числі тих, діяльність яких спеціалізується на зборі, зберіганні та обробці інформації, неможливість співробітників працювати з інформацією, включаючи інформацію з обмеженим доступом. Все це посилюється корупційною складовою, коли кошти, виділені на інформаційну діяльність, розкрадаються, а звіти про використані кошти не відповідають дійсності. Застарілі підходи до роботи з інформацією, що трапляються в системі ДФС України, призводять до збільшення часу та втрати людських годин, зменшення реакції системи на зміни операційної ситуації. У зв'язку з цим видається необхідним змінити сам підхід до правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС.

Підкреслимо, що, зважаючи на сувору нормативну базу, організаційна частина правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України не може швидко адаптуватися до постійних змін у суспільних відносинах, включаючи інформацію. Це головний недолік організаційної частини у виконанні. Перевага організаційної частини полягає в тому, що через повільну адаптацію вона не встигає реагувати не тільки на обґрунтовані зміни в соціальних відносинах, але і на ті, які з часом можуть бути визнані недостатньо виправданими та доцільними. Це наочно видно на прикладі прийняття законів, розробка яких займає не один рік. У той же час з часом оригінальний законопроект може бути визнаний застарілим та невідповідним через зміни в соціальних відносинах, політичних та економічних умовах, що призвели до

необхідності розробки нового законопроекту. Водночас на практиці низка застарілих нормативних документів продовжує діяти.

На відміну від організаційної частини, виконавча системи правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС є гнучкою та має можливість швидкої адаптації. Система прагне максимально врахувати потреби зовнішнього середовища при циркуляції інформації, захищеної безпекою споживачів, а також спрямований на блокування каналів витоку інформації, запобігання її розкриттю або розголошенню. Виконавча частина системи забезпечує цілеспрямований вплив на навколишнє середовище з метою вирішення проблем, що стоять перед системою. Цілком очевидно, що ці дві частини невіддільні одна від одної, вони є внутрішньою (організаційною) та зовнішньою (виконавчою) сторонами розглянутого типу системи захисту інформації [85,с.16]. Виконавча частина, по суті, є засобом здійснення правового супроводу інформаційної діяльності органів ДФС, до переліку яких слід включити:

- визначення податкової та митної інформації, яка є конфіденційною, секретною, а також інформацією, яка перебуває лише в офіційному користуванні (офіційна інформація);
- супровід в ДФС України секретності і безпеки;
- обробка, зберігання, облік, видача, відправка і отримання податкової та митної інформації, забезпечення правил ведення обліку;
- регулювання доступу до податкової і митної інформації;
- виявлення можливих каналів витоку податкової та митної інформації та життя заходів щодо їх перекриття і т. д.

Обидві частини мають потребу в розвитку і вдосконаленні, на що вказують поточний стан інформаційної діяльності ДФС, результати незалежних опитувань платників податків і співробітників ДФС. Вважається за доцільне, що це стане можливим тільки при створенні єдиної нормативно-методичної бази для організації та функціонування системи інформаційної діяльності ДФС. Аналіз реального стану інформаційної діяльності фіскальної служби показує,

що ця система повинна ґрунтуватися на єдиних методологічних, організаційних і правових підходах.

Висновок до розділу 3

Інформаційні послуги, які надаються податковими та митними органами, характеризуються тим, що вони: мають чіткий опис і значення кожної з наданих інформаційних послуг; розмежовують категорії фізичних та юридичних осіб, яким вони можуть бути надані; визначають терміни їх надання; вказують на причини можливих відмов; передбачають можливість повторного звернення; допускають фінансові витрати для отримання конкретної інформаційної послуги, якщо тільки ця послуга не є безоплатною.

У податковій та митній сфері впровадження інформаційних послуг спрямовано: по-перше, на підвищення якості надання послуг органів ДФС України; по-друге, на підвищення інформованості суб'єктів податкових та митних правовідносин, що має сприяти забезпеченню стабільності надходжень податків та зборів до бюджету країни без залучення заходів державного примусу.

Діючі податкова та митна системи вже є достатньою основою для вироблення єдиної політики, а також, приймаючи до уваги певну адаптивність фіскальних органів та платників податків до вже існуючих податків і зборів, необхідно здійснити еволюційне, тобто поступове, реформування вітчизняної фіскальної системи в таку, яка б характеризувалася всіма основними рисами, притаманними податковим та митним системам розвинених країн світу: раціональністю, справедливістю, стабільністю та передбачуваністю. Очікуваними результатами такого поступального реформування повинні стати розширення спектра послуг, що надаються вказаними вище органами, поліпшення інформування суб'єктів податкових та митних правовідносин з різних питань податкового та митного законодавства, збільшення якості та

ефективності податкового адміністрування без збільшення штату співробітників органів ДФС України.

Зазначено, що форма виступає способом здійснення і вираженням змісту методу, тобто способом організації взаємодії суб'єкта інформаційних податкових та митних правовідносин та його об'єкта, відносин між суб'єктами, їх спільної діяльності в інформаційному процесі. З'ясовано, що формами адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності органів ДФС України є сукупність дій і нормативно-правових актів, які слугують реалізації функцій та повноважень в сфері інформаційної діяльності.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі, на основі всебічного аналізу теоретичних положень, законодавства України та практики його реалізації вирішується наукова проблема – визначення сутності, змісту та генезису інформаційного забезпечення Державної фіскальної служби. В результаті дослідження було сформульовано низку нових наукових положень та висновків, спрямованих на досягнення цієї мети, основними з яких є:

Концептуальний підхід до вивчення проблем інформаційної забезпечення діяльності ДФС передбачає ключові положення, спрямовані на спрощення процедур документообігу, гармонізацію механізму використання електронних цифрових підписів у процесі діяльності фіскальних органів з Система електронної взаємодії органів виконавчої влади, побудова комплексної системи захисту інформації, забезпечення повноцінного функціонування електронного кабінету платника, оптимізація системи податкового консультування та перехід від індивідуальних податкових консультацій до стандартизованих відповідей, налагодження ефективної взаємодії в обмін інформацією з податковими та митними органами іноземних держав щодо запитів про взаємну адміністративну допомогу, виявлення та усунення дестабілізуючих факторів, запобігання правопорушенням та інформаційним загрозам державним та приватним інтересам держави.

Класифікація інформаційних правовідносин в органах ДФС за такими критеріями: галузева сфера (конституційна, адміністративна, цивільна і ін.); обсяг поширення (внутрішній і зовнішній); інформаційні процеси, що забезпечують діяльність ДФС (пошук, витяг, застосування, зберігання інформації; створення, поширення інформації; створення і застосування інформаційних систем; інформаційна безпека); спосіб доступу до інформації (відкритий і закритий); тривалість у часі (постійна і тимчасова); за функціональним призначенням (регулює і захисне).

Пропонується класифікація інформаційних ресурсів органів ДФС за наступними критеріями: за ступенем готовності до використання інформаційного ресурсу в органах ДФС виділяти потенційні інформаційні

ресурси і фактичні інформаційні ресурси; за важливістю інформаційні ресурси діляться на стратегічні, тактичні й оперативні; за належністю інформаційні ресурси можуть бути республіканськими, регіональними, відомчими; по предметній області інформаційні ресурси діляться залежно від завдань, для яких вони використовуються, а саме: реєстраційна інформація, інформація з податкової звітності, інформація для податкового і митного контролю, митна статистика; по доступності інформаційний ресурс можна розділити на інформаційні ресурси відкритого і обмеженого доступу; за належністю до інформаційної системи - АС «Ризикові», АС «Податки», АС «Аудит», АС «Скарга», АС «Суди», АС«ФСПД» та ін.; за джерелами інформації - офіційна інформація, публікації в ЗМІ, статистична звітність, результати досліджень та ін.

Пропонуються напрями вдосконалення інформаційного забезпечення захисту інформації, що використовуються в діяльності органів ДФС України: 1) формування повного обсягу юридичних документів, пов'язаних із захистом податкової та митної інформації; 2) визначення заходів відповідальності посадових осіб ДФС за порушення правил захисту податкової та митної інформації; 3) визначення посадових осіб, відповідальних за організацію захисту інформації в ДФС України за наступними напрямками: забезпечення безпеки податкової та митної інформації незалежно від її носія; забезпечення схоронності податкової та митної інформації; забезпечення криптографічного захисту податкової та митної інформації; забезпечення безпеки інформаційних систем; забезпечення безпеки зашифрованою зв'язку; забезпечення інженерно-технічного захисту податкової та митної інформації та інформаційних систем; надання достовірної управлінської інформації керівництву ДФС; 4) визначення порядку вирішення спорів щодо забезпечення правового захисту податкової та митної інформації, використовуваної в діяльності ДФС.

Список використаних джерел

1. Административное право Российской Федерации / отв. ред. Н. Ю. Хаманева. М.: Юристъ, 2004. 556 с.
2. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. у 2-х т. Том 1: загальна частина / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). К., 2004. 584 с.
3. Алехин С. Н. Становление и развитие территориальных налоговых органов. Финансы и кредит, 2012. № 16. С. 36 –44.
4. Арістова І. В. Державна інформаційна політика та її реалізація в діяльності органів внутрішніх справ України: організаційно-правові засади: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2002. 39 с.
5. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно- правові аспекти: монографія / за заг ред. д.ю.н., проф. О. М. Бандурки. Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. 368 с.
6. Арістова І. В. Правове регулювання суспільних інформаційних відносин: стратегія розвитку інформаційного законодавства. Вісник Університету внутрішніх справ, 2001. Вип. 14. С. 122 – 128.
7. Бамбізов Є. Є. Державна фіскальна служба України як суб'єкт інформаційних відносин. Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. Вип. 78. С. 3 – 8.
8. Бамбізов Є. Є. Інформаційна функція Державної фіскальної служби України: дис. канд.. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2017. 222 с.
9. Баранов О. А. Теоретико-методологічні основи правового забезпечення інформаційної сфери України: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2015. 40 с.
10. Брижко В. М., Гавловський В. Д., Калюжний Р. А. та ін. Вступ до інформаційної культури та інформаційного права. Ужгород: ІВА, 2003. 400 с.

11. Брижко В. М., Кальченко О. М., Цимбалюк В. С. Інформаційне суспільство. Дефініції / за ред. Р. А.Калюжного, М. Я.Швеця. К.: Інтеграл, 2002. 357 с.
12. Бутенко А. В. Аналіз зарубіжного досвіду побудови податкової системи та організації збору податкових надходжень. Управління розвитком, 2012. № 2. С. 134 – 137.
13. Виноградова Г. В. Правове регулювання інформаційних відносин в Україні: навч. посібник. К.: Юстініан, 2006. 176 с.
14. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Дата оновлення: 06.05.2018. URL: uk.wikipedia.org (дата звернення: 06.05.2018)
15. Воловенко Т. Реферативна база даних як інформаційний ресурс бібліотеки. Бібліотечний вісник, 2015. № 4. С. 3 –7.
16. Волченков И. Д. Разработка и реализация информационной политики органами государственной власти в Российской Федерации: дисс. .канд. полит. наук: 23.00.02. Москва, 2008. 199 с.
17. Габрелян А. Ю. Поняття та сутність дефініції «податкове консультування». Держава і право. Юридичні і політичні науки. 2013. Вип. 59. С. 270 –276.
18. Гаман Т. Принципи інформаційної діяльності органів державного управління в регіонах України. Вісник державної служби України, 2004. № 4. С. 45 – 48.
19. Гончарук С. Т. Адміністративна відповідальність за законодавством України. Навчальний посібник. К., 1995. 78 с.
20. Гордійчук М. В. Правове регулювання електронного документообігу в сфері оподаткування: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2017. 248 с.
21. Григор О. О. Формування інформаційного суспільства в Україні в контексті інтеграції в Європейський Союз: дис... канд. наук з держ. упр.:25.00.01. Львів, 2003. 229 с.

22. Громов Г. Р. Национальные информационные ресурсы: проблемы промышленной эксплуатации. Монография. М.: Наука, 1984. 240 с.
23. Данильєва І. Є. Принципи організації та функціонування державної служби в Україні: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. Луганськ, 2005. 196 с.
24. Даніл'ян В. О. Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціально-філософський аналіз): дис... канд. філос. наук: 09.00.03. Х., 2006. 200 с.
25. Дмитренко Е. С. Повноваження органів державної податкової служби у сфері забезпечення інформаційної безпеки: проблеми реалізації. Інформаційна безпека людини, суспільства, держави, 2012. № 1 (8). С. 41 – 46.
26. Долгий О. Класифікація інформації: зв'язок із забезпеченням безпеки працівників державної податкової служби. Підприємництво, господарство і право, 2003. № 11. С. 75 – 79.
27. Єсімов С. С. Правове регулювання інформаційного забезпечення діяльності фіскальної служби в контексті європейської інтеграції. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Зб. наук. праць. Серія: Юридичні науки, 2015. № 824. С. 33 – 38.
28. Жангожа Р. До питання розширення інформаційного простору України. Стратегічна панорама, 2000. № 3 – 4. С. 203 – 206.
29. Загальні положення щодо захисту інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу: НД ТЗІ 1.1-002-99 від 28.04.1999 р. № 22.К.: Департамент спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки, 1999. 15 с.
30. Захист інформації. Технічний захист інформації. Порядок проведення робіт: ДСТУ 3396.1-96 від 01.07.1997 р.К.: Держспоживстандарт України, 1996. 4 с.
31. Звіт Державної фіскальної служби України за 2017 рік. Київ. 116 с.

32. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2016 рік. Київ. 83 с.
33. Іванов В. Г. Правова інформація та комп'ютерні технології в юридичній діяльності: навч. посібн. / за заг. ред. В. Г. Іванова: Нац. Юрид. Акад. ім. Я. Мудрого. Х.; Право, 2012. 240 с.
34. Інструкція з підготовки і подання податкових документів в електронному вигляді засобами телекомунікаційного зв'язку: Наказ Державної податкової адміністрації України від 10.04.2008 р. №233. Дата оновлення: 15.11.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0320-08> (дата звернення: 05.01.2018)
35. Карлін М. І. Фінанси зарубіжних країн: навч. посіб. Київ: Кондор, 2004. 384 с.
36. Касянюк Т. С. Правове забезпечення інформатизації Державної податкової служби України: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2013. 189 с.
37. Касьяненко М. М., Гринюк М. В., Цимбал П. В. Організація роботи та управління органами Державної податкової служби України: навчальний посібник. Ірпінь Академія ДПС України, 2001. 229 с.
38. Кириченко В. В. Способи забезпечення виконання податкового обов'язку: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2005. 202 с.
39. Класифікація автоматизованих систем і стандартні функціональні профілі захищеності оброблюваної інформації від несанкціонованого доступу: НД ТЗІ 2.5-005-99 від 28.04.1999 р. № 22.К.: Департамент спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки, 1999. 19 с.
40. Коваленко Л. П. Інформаційна діяльність. Правова інформатика, 2012. № 4. С. 10 – 13.
41. Коваленко Л. П. Інформаційні відносини. URL: tlaw.nlu.edu.ua/article/download/62395/57938 (дата звернення: 08.06.2018)

42. Концепція захисту інформації в Державній податковій службі України, затверджена Наказом ДПА від 28.10.2002 № 512. Дата оновлення: 28.10.2002. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0546225-03> (дата звернення: 05.01.2018)

43. Концепція технічного захисту інформації в Україні, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 08.10.1997 № 1126. Дата оновлення: 13.10.2011. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1126-97_%D0%BF (дата звернення: 08.06.2018)

44. Копейченко А. В. Дотримання законності при отриманні дозволу на збір конфіденційної інформації про особу правоохоронними органами в ході оперативнорозшукових заходів. Форум права, 2009. № 3. С. 347 – 354.

45. Краснояров Ф.Ф. Щодо поняття адміністративно-правового забезпечення форм і методів управління органів внутрішніх справ. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2014. № 9-2. Том 1. С. 87-88.

46. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України, 2001. № 25-26. Ст. 131.

47. Кукшинова О.О. Правове регулювання доступу до відкритої інформації: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2012. 211 с.

48. Кушнірова Т. В. Принципи та методи роботи з особовим складом органів і підрозділів внутрішніх справ. Проблеми пенітенціарної теорії і практики, 2002. Вип. 7. С. 451 – 459.

49. Лазарев А. Ю. Правовое обеспечение защиты информации при использовании электронного документооборота в арбитражном судопроизводстве: дис. канд. юрид. наук: 05.13.19. Москва, 2007. 204 с.

50. Левчук С. М. Класифікація адміністративних послуг, що надаються органами Державної фіскальної служби України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право, 2015. Т. 2. Вип. 30. С. 43 – 46.

51. Левчук С. М. Організаційно-правові засади надання адміністративних послуг органами Державної фіскальної служби України: дис..канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2017. 198 с.
52. Литвин Н. А. Актуальні питання адміністративної відповідальності за порушення норм інформаційного законодавства у діяльності органів Державної фіскальної служби України. Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. Випуск 3, том 2. С. 24 – 29.
53. Литвин Н. А. Аналіз нормативно-правового регулювання надання адміністративних послуг органами ДФС України. Адміністративно-правове забезпечення безпеки людини та громадянина на сучасному етапі розвитку суспільства: матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції. (м. Київ, 24 травня 2018 р.). Київський міжнародний університет, 2018. С. 11 – 12.
54. Майоров Д. Г. Информационные ресурсы и их роль в воспроизводственном процессе: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.01. Москва, 2000. 157 с.
55. Мандзюк О. А. Правовий режим податкової інформації в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2014. 198 с
56. Марутян Р. Інформаційні ресурси: нові підходи до визначення поняття. Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. К., 2009. Вип. 18. С. 101 – 102.
57. Маруховський О. О. Політичні аспекти зарубіжних концепцій інформаційного суспільства: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. політ. наук: 23.00.01. Київ, 2008. 20 с.
58. Марущак А. І. Правове регулювання доступу до інформації в Україні: основоположні принципи. Судоустрій і судочинство, 2007. № 3. С. 70 – 74.
59. Марущак А. І. Правомірні засоби доступу громадян до інформації: наук.-практ. посібник. Біла Церква: Буква, 2006. 432 с.

60. Маслянко П. П., Ліссов П. М. Інформаційні ресурси та засоби їх створення. Вісник Східно- укр. нац. ун-ту ім. В.І. Даля, 2007. № 5 (111). С. 136 – 142.
61. Матвейчук Л. О. Електронне державне управління оподаткуванням: досвід Республіки Казахстан. Ефективність державного управління, 2015. Вип. 42. С. 68 – 77.
62. Матвейчук Л. О. Механізми державного управління оподаткуванням в умовах розвитку інформаційного суспільства: дис. ... докт. юрид. наук: 25.00.02. Київ. 2017. 587 с.
63. Мацелик Т.О. Адміністративний примус в діяльності органів Державної податкової служби України дис. ... канд.. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2005. 185 с.
64. Методичні вказівки щодо розробки технічного завдання на створення комплексної системи захисту інформації в автоматизованій системі: НД ТЗІ 3.7-001-99 від 28.04.1999 р. № 22. К.: Департамент спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки, 1999. 17 с.
65. Методичні рекомендації щодо приймання та комп'ютерної обробки податкової звітності платників податків у органах ДПС України, затверджені Наказом Державної податкової служби України від 14.06.2012 р. № 516. Дата оновлення: 16.08.2012. URL:<http://ck.sfs.gov.ua/dfs-u-regioni/golov-upr/dostup-do-publichnoi-info/naybilsh-zapituvani-dokumenty/66344.html> (дата звернення: 05.01.2018)
66. Методичні рекомендації щодо централізованого приймання та комп'ютерної обробки податкової звітності платників податків в ОДПС України: Наказ Державної податкової адміністрації України від 31.12.2008 № 827. Дата оновлення: 14.06.2012 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0827225-08/ed20081231> (дата звернення: 05.01.2018)

67. Мороз Д. О. Виявлення «податкових ям» податковою міліцією: інформаційна складова. Право і суспільство, 2016. № 2. С. 95 – 100.
68. Мосенко Ю. О. Державна інформаційна політика України: організаційно-правові аспекти здійснення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ. 2011. 228 с.
69. Обуховська Т. І. Захист персональних даних в умовах розвитку інформаційного суспільства: передумови, принципи та міжнародне законодавство. Соціальна і гуманітарна політика, 2014. № 1. С. 95 – 103
70. Огійчук М. Ф., Горковенко І. В., Сколотій І. В. Електронне оподаткування в системі обліку податку на додану вартість. Проблеми економіки, 2014. № 4. С. 376 – 381.
71. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua> (дата звернення: 01.05.2018)
72. Офіційний сайт Комітету з питань податкової та митної політики ВР України. Законодавство з питань податкової та митної політики. Міжнародний досвід. Податкові кодекси зарубіжних країн. Податковий кодекс Республіки Таджикистан. URL: <http://kompmr.rada.gov.ua/> (дата звернення: 05.04.2018)
73. Офіційний сайт Комітету з питань податкової та митної політики ВР України. Законодавство з питань податкової та митної політики. Міжнародний досвід. Податкові кодекси зарубіжних країн. Податковий кодекс Азербайджанської Республіки. URL: <http://kompmr.rada.gov.ua/> (дата звернення: 05.04.2018)
74. Пашнев Д. В., Рудик М. В. Принципи захисту комп'ютерної інформації від неправомірного втручання. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, 2010. № 2. С. 186 – 192.
75. Перов Д. О. Інформаційні правовідносини в Україні: автореф. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2014. 18 с.

76. Петросян В. Г. Проблеми інтегрування інформаційних ресурсів податкової служби України в єдину інформаційну систему правоохоронних органів. *Правова інформатика*, 2010. № 2 (26). С. 10 – 16.

77. Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації: Указ Президента України від 05.05.2011 № 547/2011. Дата оновлення: 05.05.2011. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/547/2011> (дата звернення: 07.01.2018)

78. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*, 2011. № 13-14. № 15-16. № 17. Ст. 112.

79. Положення про Державну фіскальну службу України, затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 № 236. Дата оновлення: 27.08.2016. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF> (дата звернення: 05.01.2018)

80. Порядок організації та розповсюдження електронного цифрового підпису в митній службі України, затверджений Наказом Державної митної служби України від 20.02.2012 № 116. Дата оновлення: 20.02.2012.

URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/an/220/MK120164.htm (дата звернення: 05.01.2019).